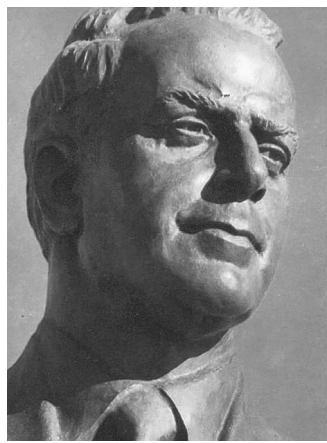

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

30 oktyabr
2026-cı il,
cümə
№ 199 (7266)
Qiyməti
60 qəpik

A.S. (Ante Skriptum)
Ərdoğan:
“Regionun parlayan
ulduzu olan
Azərbaycan bu gün
bütün Türk Dünyası
üçün ilham mənbəyinə
çevrilib”

Müharibədən sülhə:

Azərbaycanın beynəlxalq təcrübəsi

**Vətən
müharibəsinin
34-cü
günü
30 oktyabr
2020-ci il**

İlham Əliyev
@azpresident

Müzəffər Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl rayonunun Xudaverdili, Qurbantəpə, Şahvələdli, Xubyarlı, Zəngilan rayonunun Aladin, Vecnəli, Qubadlı rayonunun Kavdadıq, Məmər, Mollalı kəndlərini işğaldan azad etmişdir. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

Translate Tweet

3:00 PM · Oct 30, 2020 · Twitter for iPhone

“Türk Əsri: Dildə, Düşüncədə və Fəaliyyətdə Birlik”

İƏT-in antikorupsiya gündəliyində Azərbaycanın artan rolu

Bu günlərdə paytaxtımız daha bir beynəlxalq tədbirə - İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına (İƏT) üzv dövlətlərin korrupsiyaya qarşı mübarizə aparən hüquq-mühafizə orqanları rəhbərlərinin üçüncü yüksək səviyyəli görüşünə ev sahibliyi edib. Müzakirələrdə korrupsiyaya qarşı mübarizənin səmərəliliyinin artırılmasında beynəlxalq əməkdaşlığın, dövlətlər arasında operativ məlumat mübadiləsinin və hüquq-mühafizə orqanlarının əlaqələndirilmiş fəaliyyətinin mühüm əhəmiyyət daşıdığı vurğulanıb.

Tədbirə 46 üzv dövlətin və müşahidəçi ölkələrin, eləcə də, 8 beynəlxalq təşkilatın nümayəndələri olmaqla, ümumilikdə 250-dən çox şəxs qatılıb. İştirakçılar arasında müstəqil antikorupsiya qurumlarının rəhbərləri və nazirlər olmaqla 40-dan çox yüksək vəzifəli şəxs yer alıb. Prezident İlham Əliyev tədbir iştirakçılarına müraciət ünvanlayıb. Dövlət başçısı müraciətində ölkəmizdə korrupsiyaya qarşı həyata keçirilən siyasətin kifayət qədər geniş əhatə dairəsinə malik olduğuna diqqət çəkib və bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsinin zəruri olduğunu bildirib. “Korrupsiya dövlət təsisatlarına ictimai etimadı sarsıdan, sosial ədalətə, sağlam rəqabətə və iqtisadi inkişafa xələl gətirən cinayətdir. Bəzi hallarda bu növ cinayətlərin transsərhəd xarakteri müvafiq tədbirlərin həm milli, həm də beynəlxalq müstəvidə görülməsini zəruri edir”, - deyər dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına (İƏT) üzv dövlətlərin korrupsiyaya qarşı mübarizə aparən hüquq-mühafizə orqanları rəhbərlərinin üçüncü yüksək səviyyəli görüşünə ev sahibliyi hüququnun Azərbaycana verilməsi ölkəmizlə İƏT arasında mövcud olan səx əməkdaşlığın və yaranan qarşılıqlı etimadın göstəricisidir. Respublikamız öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra

Gələcəyimizin dayacağı olan ideologiya...

Ölkəmizin qarşısında yeni hədəflər dayanır

**Azərbaycan və Avropa beyin mərkəzlərinin
nümayəndələri bir arada**

Mərkəzi Bank uçot dərəcəsinə sabit saxlayıb

“Yaşıl enerji”nin Yol Xəritəsi...

TDT+ formatı...

Oktyabrın 29-da Türkiyənin paytaxtı Ankara şəhərində Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) Xarici İşlər Nazirləri Şurasının iclası keçirilib. İclasda Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov iştirak edib.

İclasda çıxış edən nazir Ceyhun Bayramov ilk növbədə 29 Oktyabr - Cümhuriyyət Günü münasibətilə qardaş Türkiyə xalqını və dövlətini səmimi qəlbədən təbrik edib. Nazir beynəlxalq münasibətlər sistemində mövcud ziddiyyətlərin, davam edən münasibətlərin, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin tətbiqində ikili standartların və beynəlxalq təsisatların böhranların qarşısının alınmasında üzlaşdığı çətinliklərin dövlətlər üçün yeni çağırışlar yaratdığını bildirib. Bu şəraitdə qarşılıqlı etimad, ortaq maraqlar və həmrəyliklə əsaslanan əməkdaşlığın əhəmiyyətini vurğulayıb.

C.Bayramov 2025-ci ildə Qəbələdə keçiriləcək Zirvə görüşündən sonra Azərbaycanın TDT-yə sədrliyi dövründə siyasi həmrəyliyin gücləndirilməsi, institusional effektivliyin artırılması, iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin genişləndirilməsi və TDT-nin beynəlxalq nüfuzunun yüksəldilməsi istiqamətində görülmüş işlər diqqətə çatdırılıb. Bu çərçivədə üzv və müşahidəçi dövlətlərlə, eləcə də TDT Katibliyi ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində müxtəlif səviyyələrdə çoxsaylı görüş və məsləhətləşmələrin keçirildiyi qeyd olunub. Çıxışda təhlükəsizlik sahəsində siyasi dialoqun və milli qurumlar arasında koordinasiyanın gücləndirilməsi, Bakıda TDT üzv dövlətlərinin Təhlükəsizlik Şuraları kətiblərinin iclasının keçirilməsi, müdafiə sənayesində birgə istehsal və texnoloji əməkdaşlığı nəzərdə tutan 2027-ci il üzrə Yol Xəritəsinin qəbul edilməsi sədrliyimizin mühüm nəticələri qismində vurğulanıb. Eyni zamanda, ticarət, investisiyalar, nəqliyyat, enerji, maliyyə, rəqəmsal inkişaf, innovasiya və yeni texnologiyalar sahələrində əməkdaşlığın genişləndirilməsinin əhəmiyyəti qeyd olunub.

Azərbaycanın sədrliyi dövründə humanitar əməkdaşlıq, ortaq tarixi və mədəni irsin qorunması və xalqlarımız arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi də

İsraildə seçkilər...

Hörmüz boğazı uğrunda mübarizə

Azərbaycan ilə Türkiyəni tarixin sınaqlarından çıxmış əsl dostluq və qardaşlıq telləri bağlayır

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab Rəcəb Təyyib Ərdoğan

Hörmətli cənab Prezident, Əziz Qardaşım, Qardaş Türkiyə Respublikasının milli bayramı - 29 Oktyabr Respublika Günü münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün Türkiyə xalqına şəxsən öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ön səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı çatdırmaqdan məmnunluq duyuram. Azərbaycan ilə Türkiyəni tarixin sınaqlarından çıxmış əsl dostluq və qardaşlıq telləri bağlayır. 2021-ci ildə Sizinlə birgə imzaladığımız Şuşa Bəyannaməsi ilə ölkələrimiz arasında münasi-

bətlər ən yüksək pilləyə - müttəfiqlik səviyyəsinə çataraq keyfiyyətə yeni məzmun və mahiyyət kəsb etmişdir. Bu bayram günündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, ali dövləti fəaliyyətinizdə müvəffəqiyyətlər, qardaş Türkiyə Respublikasına və xalqına daim əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram. Hörmətlə,

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 29 oktyabr 2026-cı il

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva sosial media hesablarında Türkiyənin Cümhuriyyət Bayramı münasibətilə paylaşım edib. Paylaşımında deyilir: “Türkiyə xalqını Cümhuriyyət Bayramı münasibətilə səmimi-qəlbən təbrik edirəm!”.

Müharibədən sülhə: Azərbaycanın beynəlxalq təcrübəsi

Prezident İlham Əliyev: Yaratdığımız presedentlərdən hansılarının bəzi münaqişələrin həllində istifadə oluna biləcəyini müəyyənləşdirmək baxımından təcrübəmiz çox dəyərli olacaqdır

Müharibələr tarixən dövlətlər və xalqlar arasında mövcud olan ziddiyyətlərin ən dağıdıcı həll vasitəsinə çevrilib. Lakin müharibənin nəticələri yalnız döyüş meydanında qazanılan və ya itirilən mövqelərlə ölçülmür. Dağılan şəhərlər, sıradan çıxan iqtisadi infrastruktur, məcburi köçkünlük, insan itkiləri və cəmiyyətlər arasında dərinləşən etimadsızlıq onun uzun illər davam edən ağır nəticələridir. Müharibə resursları inkisafdan təhlükəsizliyə, quruculuqdan müdafiəyə yönəldir, regional əməkdaşlıq imkanlarını məhdudlaşdırır və həm indiki, həm də gələcək nəsillərin rifahına zərər vurur. Buna görə də müasir dünyanın əsas vəzifələrindən biri

münaqişələrin qarşısını almaqla yanaşı, onları beynəlxalq hüquqa əsaslanan davamlı sülhlə əvəz etməkdir. Azərbaycan bu fonda ən ağır vəziyyəti yaşayıb - otuz ildən artıq davam edən Ermənistan işğalı və onun doğurduğu humanitar fəlakətlər fonunda çətinliklərlə üzləşib. Torpaqlarının işğalına, yüz minlərlə insanın doğma yurdlarından didərgin düşməsinə baxmayaraq, ölkəmiz münaqişənin beynəlxalq hüquq çərçivəsində həllinə üstünlük verib. Bakı dəfələrlə beynəlxalq təşkilatları qəbul edilmiş qərarların icrasını təmin etməyə, işğala son qoyulması üçün real siyasi iradə nümayiş etdirməyə çağırıb. Lakin diplomatik səylərin

uzun müddət nəticəsiz qalması, ən əsası ikili standartlar ədalətsizliyin davam etməsinə şərait yaradıb. Azərbaycanın təcrübəsi göstərdi ki, sülhə çağırışlar konkret nəticələrlə müşayiət olunmadıqda beynəlxalq mexanizmlərin nüfuzu da zədələnir. Eyni zamanda, bu təcrübə sübut etdi ki, müharibənin başa çatdırılması yalnız hərbi nəticələrlə məhdudlaşmamalı, əldə olunan reallıqların hüquqi və siyasi müstəvidə möhkəmləndirilməsi ilə tamamlanmalıdır. Azərbaycanın yolu məhz bu iki istiqaməti - ərazi bütövlüyünün bərpasını və davamlı sülhün qurulmasını birləşdirən nümunə kimi diqqət çəkir.

Beynəlxalq hüququn icra olunmaması Azərbaycanın özünümüdafiə hüququnu aktuallaşdırdı

Vurtulandığı kimi, Azərbaycanın otuz ildən artıq davam edən işğala qarşı mübarizəsi beynəlxalq münasibətlər sisteminə ciddi bir ziddiyyəti üzə çıxardı: hüquqi baxımdan tanınan ərazi bütövlüyü ilə həmin hüququn praktikada təmin olunması arasında böyük fərq mövcud idi. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələr Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən çıxarılmasını tələb etsə də, bu qərarların icrası təmin edilmədi. ATƏT-in Minsk qrupunun uzun illər davam edən vasitəçilik fəaliyyəti də münaqişənin həllinə gətirib çıxarmadı. Nəticədə diplomatiyanın imkanları ilə bağlı cəmiyyətdə yaranan gözləntilər realılıqla uzlaşmadı, işğal isə beynəlxalq gündəlikdə uzunmüddətli problemə çevrildi.

Belo bir şəraitdə Azərbaycanın qarşısında yalnız ərazilərini geri qaytarmaq deyil, həm də beynəlxalq hüququn işlək mexanizm olduğunu təsdiqləmək vəzifəsi dayanırdı. 2020-ci ildə Vətən müharibəsi nəticəsində ərazilərimizin azad edilməsi, 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirilən antiterror tədbirlərindən sonra isə ölkənin bütün ərazisində suverenliyin bərpası yeni mərhələnin əsasını qoydu. Bu proses Azərbaycanın BMT Nizamnaməsində təsbit olunmuş özünümüdafiə hüququ çərçivəsində əsaslandırıldığı mövqeyinin praktiki nəticəsi idi.

Burada diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, Azərbaycan hərbi gücü siyasi məqsədlərdən ayrı tutmadı. Məqsəd başqa ərazilərə sahib olmaq deyil, beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədləri daxilində suverenliyi təmin etmək idi. Bu fərq Azərbaycanın mövqeyinin əsas hüquqi və siyasi dayağını təşkil edir. Prezident İlham Əliyev oktyabrın 27-də Bakıda “Ortaq gələcək naminə dialoq” mövzusunda VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun açılış mərasimində bildirdi ki, biz əraziləri işğal altında olan ölkə kimi, ən elementar insan hüquqları daim pozulan xalq kimi əbədi yaşamaqlı deyildik. Biz danışıqlarda bütün səmimiyyətimizlə və ümidlə iştirak edirdik. Lakin bu prosesin heç bir nəticə vermədiyini gördükdə, özünümüdafiə hüququ da daxil olmaqla, BMT Nizamnaməsində, o cümlədən onun 51-ci maddəsində təsbit edilmiş qanuni hüququmuza əsaslanaraq məsələni həll etdik: “Biz özümü müdafiə etdik. Biz düşməni məğlub etdik. Biz 30 il Ermənistanın işğalı altında olmuş torpaqlarımızı azad etdik. Biz ədaləti bərpa etdik. Biz öz ləyaqətimizi və beynəlxalq hüququ bərpa etdik. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi, Ermənistan qoşunlarının ərazilərimizdən dərhal, qeydsiz və tam çıxarılmasını tələb edən, lakin 30 il kəğız üzərində qalan qətnamələrini təkbaşına icra etdik”.

Azərbaycanın postmüharibə siyasəti: qələbədən sülh gündəliyinə

Müharibənin başa çatması isə hər zaman sülhün əldə olunması demək deyil. Döyüşlər dayandırılı, tərəflərin hərbi mövqeləri dəyişə bilər, lakin qarşılıqlı etimadsızlıq, siyasi ziddiyyətlər və təhlükəsizlik narahatlıqları davam etdikdə yeni qarşıdurma riski qalır. Azərbaycan müharibədən sonrakı mərhələdə məhz bu reallığı nəzərə alaraq, hərbi qələbəni regional münasibətlərin yeni siyasi modelinə çevirmək istiqamətində addımlar atdı. Ermənistanın kapitulyasiya imzalamaından sonra Bakı qarşı tərəfə sülh sazişinin hazırlanmasını, sərhədlərin delimitasiyasını və kommunikasiyaların açılmasını əhatə edən gündəlik təklif etdi. Bu yanaşmanın mühüm tərəfi ondan ibarət idi ki, Azərbaycan əldə etdiyi üstünlüyü münaqişəni sonsuz qarşıdurma vəziyyətində saxlamaq üçün deyil, onun hüquqi-siyasi həllinə nail olmaq üçün istifadə etdiyini nümayiş etdirdi. 2025-ci il avqustun 8-də Vaşinqtonda keçirilən görüşlər bu prosesin mühüm mərhələsi oldu. Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirləri sülh sazişinin mətnini parafladılar, liderlər isə birgə bəyannamə imzaladılar. Bu hadisə sülh prosesini istiqamətində əhəmiyyətli irəliləyiş idi. Azərbaycanın təcrübəsinin beynəlxalq əhəmiyyəti də buradadır: hərbi nəticələr diplomatik həll üçün imkan yarada bilər, lakin həmin imkanın davamlı sülhə çevrilməsi siyasi iradə, hüquqi təminatlar və qarşılıqlı öhdəliklər tələb edir. Qələbənin həqiqi təklifi

nəticəsi yalnız müharibəni bitirməkdə deyil, gələcək müharibənin səbəblərini aradan qaldırmaqda üzə çıxır. Dövlət başçısı çıxışında bildirdi ki, biz beynəlxalq hüququn normalarına uyğun olaraq ərazi bütövlüyümüzü və suverenliyimizi tam bərpa etdik. Bundan sonra Ermənistan sülh təklif etdi. Bu da misli görünməmiş bir haldır. Müharibələrin tarixinə nəzər salsaq, yəqin ki, son qanlı toqquşmadan iki il belə keçməmiş ölkələrin sülhə nail olması nümunəsinə rast gəlmərik: “Ötən ilin yayında paraflanmış sülh sazişinin layihəsini də biz hazırlamışdıq. Ermənistanla sülh sazişinin təşəbbüskarı biz olmuşuq. Çünki biz sonsuz müharibələr istəmədik və qisas almaq niyyətində deyildik. Hərçənd hesab edirəm ki, emosiyalar da nəzərə alınmalıdır. Mən həmişə deyirəm ki, biz qisasımızı döyüş meydanında aldığımız və bundan irəli gətməməliyik. Əks təqdirdə bu, sonsuz müharibəyə çevrilir. Bu gün demək olar ki, hər il yeni müharibələrin başladığını gördükdə anlarıq ki, müharibəyə son qoymaq çox çətindir. Müharibəyə başlamaq çox asandır, onu bitirmək isə çox çətindir. Qələbə qazanmaq da çox çətindir. Ona görə də hesab edirəm ki, Azərbaycanın təcrübəsi, - ədalətli müharibədə Qələbə qazanmağımız, məğlub tərəfin kapitulyasiya etməsi, bundan sonra isə irəli gətməyərək dayanmaq, - lazım olan məqamda dayanmağımız və sülh təklif etməyimiz mühüm əhəmiyyət daşıyır”.

Azərbaycanın təcrübəsi global münaqişələr üçün mühüm nümunədir

Müasir dünyada bir sıra münaqişələrin uzun illər davam etməsi beynəlxalq ictimaiyyət qarşısında müəkkəb suallar yaradır: tərəfləri danışıqlar masasına necə qaytarmaq, hərbi qarşıdurmanı hansı şərtlərlə dayandırmaq və müharibədən sonra təhlükəsizliyi necə təmin etmək olar? Bu sualların vahid və bütün münaqişələrə tətbiq edilə bilən cavabı yoxdur. Çünki hər bir qarşıdurmanın tarixi, siyasi və hüquqi xüsusiyyətləri fərqlidir. Bununla belə, Azərbaycanın təcrübəsi müharibələrin həlli ilə bağlı bir sıra mühüm nəticələr çıxarmağa imkan verir.

İlk növbədə, münaqişələrin həllində beynəlxalq hüququn selektiv tətbiqi dayanıqlı sülhə mane olur. Ərazi bütövlüyü, suverenlik və dövlətlərin sərhədlərinə hörmət prinsipləri siyasi maraqlardan asılı olmayaraq qorunmalıdır. İkinci mühüm nəticə ondan ibarətdir ki, vasitəçilik mexanizmləri yalnız danışıqların təşkilinə deyil, konkret nəticələrin əldə edilməsinə xidmət etməlidir. İllərlə davam edən görüşlər özlüyündə uğur sayıla bilməz; əsas meyar münaqişənin səbəblərinin aradan qaldırılması və təhlükəsizliyin təmin edilməsidir. Digər tərəfdən, Azərbaycanın məqsədi regional qarşıdurmanı yeni rəqabət müstəvisinə daşımaq deyil, Cənubi Qafqazı əməkdaşlıq məkanına çevirməkdir. Kommunika-siyaların açılması, ticarət əlaqələ-

rinin genişlənməsi və dövlətlər arasında münasibətlərin normallaşması bu baxımdan strateji əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanın təcrübəsi göstərir ki, ədalətli sülh üçün həm prinsipial mövqe, həm də siyasi çeviklik lazımdır. Beynəlxalq hüquqa əsaslanan qətiyyətli gələcəyə yönəlmis diplomatiyanın uzlaşdırılması münaqişədən çıxış yolunu genişləndirə bilər. Müharibənin bitməsi tarixi hadisədirsə, onun bir daha təkrarlanmaması üçün şərait yaratmaq daha böyük siyasi məsuliyyətdir. Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, hesab edirəm ki, hazırda müharibə aparən və yəqin ki, ona necə son qoyacaqlarını bilməyən tərəflər bu təcrübəni öyrənməlidirlər: “Fikrimcə, yaratdığımız presedentlərdən hansılarının bəzi münaqişələrin həllində istifadə oluna biləcəyini müəyyənləşdirmək baxımından təcrübəmiz çox dəyərli olacaqdır. Bəli, doğrudur, bütün münaqişələr bir-birindən fərqlənir. Lakin onların hamısının kökündə eyni amillər dayanır. Bunlar ambisiyalar, təcavüz və üstünlük hissidir. Bu, həm də hücum ediyin insanlara qarşı törətdiyin əməllərə görə cəzalandırıl-mayacağına əminlik hissidir. Təəssüf ki, bəzən bu vəziyyət son-suza qədər davam edir. Bizim vəziyyətimizdə bu, 30 il sürdü, lakin biz buna son qoyduq. Qeyd etdiyim kimi, hər şey beynəlxalq hüquqa uyğun şəkildə etdik”.

Pərviz SADAYOĞLU

Vətən müharibəsinin 34-cü günü 30 oktyabr 2020-ci il

Müzəffər Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl rayonunun Xudaverdili, Qurbantəpə, Şahvələdi, Xubyarlı, Zəngilan rayonunun Aladin, Vecneli, Qubadlı rayonunun Kavdadıq, Məmər, Mollalı kəndlərini işğaldan azad etmişdir. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

Translate Tweet

3:00 PM · Oct 30, 2020 · Twitter for iPhone

• Müzəffər Azərbaycan Ordusu Cəbrayıl rayonunun Xudaverdili, Qurbantəpə, Şahvələdi, Xubyarlı, Zəngilan rayonunun Aladin,

Vejneli, Qubadlı rayonunun Kavdadıq, Məmər, Mollalı kəndlərini işğaldan azad edib. Bu barədə Prezident İlham Əliyev özünün tviter

hesabında bildirdi.

• Döyüş əməliyyatları əsasən cəbhənin Ağdərə, Xocavənd və Qubadlı istiqamətlərində davam edib. Düşmənin hücum cəhdlərinin qarşısı qətiyyətlə alınıb. Döyüş texnikası və canlı qüvvə baxımından xeyli sayda itki verən Ermənistan ordusunun bölmələri geri çəkilməyə məcbur edilib. Cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində işğalçı ordunun xeyli sayda canlı qüvvəsi, iki Su-25 təyyarəsi, üç T-72 tankı, bir PDM, iki “Smerç” və bir BM-21 “Qrad” yayılım atəşli reaktiv sistemləri, 10 müxtəlif tipli topu, iki “Qvozdika” özüyeriyən haubitsası, bir “Osa” ZRK, bir P-18 radiolokasiya stansiyası, dörd avtomobil texnikası sıradan çıxarılıb. Bu barədə Müdafiə Nazirliyi

məlumat yayıb.

• AZƏRTAC Ermənistanın Bərdəyə terror hücumları ilə bağlı beynəlxalq mediaya müraciət ünvanlayıb. • Müdafiə Nazirliyi Cəbrayıl rayonunun işğaldan azad olunan Xudafərin kəndindən foto və videoreportaj yayıb. • Bölmələrimiz Bərdəni atəşə tutan Ermənistan silahlı qüvvələrini məxsus bir “Smerç” yayılım atəşli reaktiv sistemini, Bərdə və Tərtər şəhərlərinə atəş açan iki “Smerç” sistemini, bir “Osa” zənit-raket kompleksini məhv ediblər. • Cəbrayıl rayonunun erməni işğalından azad edilmiş ərazilərdən yeni görüntülər - AZƏRTAC-ın foto və videoreportajı.

• Azərbaycan Ordusunun bölmələri düşmənin qüvvə və döyüş vasitələrini, raket-artilleriya silahları anbarını dəqiq zərbələrlə məhv edib. • Ermənistan silahlı qüvvələrinin törətdiyi cinayət faktları üzrə 52 cinayət işi başlanıb. • Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı işğaldan azad olunmuş Cəbrayıl və Zəngilan rayonları ərazisindəki

sərhəd zastavaları üzərində ucaldılıb və onlar xidməti-döyüş fəaliyyətinə başlayıb.

Gələcəyimizin dayağı olan ideologiya...

Azərbaycançılığın tarixi təkamülü və müasir dövlətçilikdə rolu

Prezident İlham Əliyevin “Ortaq gələcək naminə dialoq” mövzusunda keçirilən VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun açılış mərasimindəki çıxışı tarixi-mədəni irsimizin, milli kimliyimizin və müxtəliflik ənənələrinin müasir dünyada əhəmiyyətini bir daha ön plana çıxarır.

Dövlət başçısının çıxışından irəli gələn əsas məsələlərdən biri Azərbaycançılıq ideologiyasının tarixi kökləri, formalaşma mərhələləri və müasir dövlətçilikdəki roludur.

Əsrlər boyu müxtəlif xalqların, dirlərin və mədəniyyətlərin qovuşduğu Azərbaycan bu gün də milli-mənəvi dəyərlərini qorumaqla yanaşı, mədəniyyətlərarası dialoqa verdiyi töhfə ilə seçilir. Bu modelin ideoloji əsaslarını anlamaq üçün isə qədim dövlətçilik ənənələrinə, Ümummilli Liderin milli ideyanın formalaşmasındakı tarixi missiyasına və xalqımızın zəngin tarixi təcrübəsinə nəzər salmaq vacibdir.

Qədim Albaniyadan gələn birgəyaxayış ənənəsi

özünəməxsusluğunu zəiflətməyib, əksi-nə, onu daha rəngarəng və çoxşaxəli edib.

Bu gün ölkəmizdə müxtəlif dini icmaların fəaliyyət göstərməsi, fərqli etnik mənsubiyyətə malik insanların ölkənin ictimai həyatında iştirak etməsi həmin tarixi təcrübənin müasir təzahürləri kimi

qiymətləndirilə bilər. Bununla belə, tarixi ardıcılığı sadələşdirmədən qeyd etmək lazımdır ki, ayrı-ayrı dövrlərin ictimai münasibətləri və dini mənzərəsi bir-birindən fərqlənib. Azərbaycanın zəngin irsi məhz bu dəyişiklikləri, qarşılıqlı təsirləri və ortaq həyat təcrübəsini birlikdə öyrənməklə daha dolğun anlaşılır.

Heydər Əliyevin tarixi missiyası...

Azərbaycançılıq ideologiyasının müasir məzmun qazanması və dövlətçilik düşüncəsinin əsas istiqamətlərindən birinə çevrilməsi Heydər Əliyevin adı ilə sıx bağlıdır. Onun tarixi missiyası milli kimliyin qorunmasını, xalqın mənəvi birliyinə möhkəmləndirilməsini və dövlət müstəqilliyinin ideoloji dayaqqlarının formalaşdırılmasını vahid məqsəd ətrafında birləşdirməkdən ibarət idi.

Sovet dövründə milli özünüdərkini qorunması, Azərbaycan dilinin və mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülən işlər sonrakı mərhələdə müstəqil dövlət quruculuğunun mühüm təməllərinə çevirdi.

di. Müstəqillik illərində isə azərbaycançılıq ideyası yeni mənə qazandı: artıq söhbət yalnız milli-mədəni irsin qorunmasından deyil, müstəqil dövlətin vətəndaşlarını ortaq məqsədlər ətrafında birləşdirən düşüncə sisteminin formalaşdırılmasından gedirdi.

Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi bu ideoloji xəttin başlıca xüsusiyyəti milli birliyi etnik və dini fərqlərin aradan qaldırılmasında deyil, həmin fərqlərə hörmət şəraitində möhkəmləndirmək idi. Belə yanaşma Azərbaycançılığı həm dövlətçiliyin ideoloji dayaqqlarına, həm də cəmiyyətdə qarşılıqlı etimadın qorunmasına xidmət edən mühüm prinsipə çevirdi.

Azərbaycanın tolerantlıq və mədəni müxtəliflik ənənələrinin kökləri uzaq keçmişə gedib çıxır. Qafqaz Albaniyası dövründə bölgədə müxtəlif tayfaların, dini inancların və mədəni ənənələrin mövcudluğu mürəkkəb, çoxqatlı ictimai mühit formalaşdırmışdı. Bu tarixi irsə nəzər salarkən müasir Azərbaycan cəmiyyətinin müxtəliflik təcrübəsini daha geniş tarixi kontekstdə dəyərləndirmək mümkündür.

Azərbaycanın tarix boyu müxtəlif sivilizasiyaların təmas məkanında yerləşməsi onun mədəni simasının formalaşmasına təsir göstərmişdir. Şərqlə Qərbin, fərqli dini dünyagörüşlərinin və mədəni ənənələrin qovuşduğu bu ərazi zaman keçdikcə qarşılıqlı təsir və zənginləşmə məkanına çevrilmişdir. Bu proses milli mədəniyyətin

Azərbaycançılıq ideologiyasının tarixi əsaslarını anlamaq üçün ölkə ərazisində müxtəlif dövrlərdə mövcud olmuş dövlətlərin irsinə diqqət yetirmək vacibdir. Şirvanşahlar dövləti, Ağqoyunlu və Səfəvi dövlətləri, eləcə də Əfşarlar dövrü Azərbaycan tarixinin siyasi, mədəni və diplomatik inkişafında mühüm izlər

qoyub.

Şirvanşahlar dövründə memarlıq, şəhər mədəniyyəti və idarəçilik ənənələri inkişaf edib. Ağqoyunluların siyasi fəaliyyəti regionun dövlətlərarası münasibətlərinə təsir göstərmişdir. Səfəvilər dövründə isə Azərbaycan dili saray və dövlət həyatında mühüm mövqeyə malik

olub, ədəbi və mədəni proseslər geniş vüsət alıb. Bu dövrün irsi Azərbaycan tarixinin regional və beynəlxalq əlaqələr baxımından da əhəmiyyətini nümayiş etdirir.

Xanlıqlar dövrü: parçalanmadan milli dövlətçilik axtarışlarına

XVIII əsrdə Azərbaycan ərazisində xanlıqların meydana çıxması dövlətçilik tarixinin mürəkkəb mərhələsinə təşkil edir. Mərkəzləşdirilmiş hakimiyyətin zəifləməsi nəticəsində yaranan siyasi parçalanma bölgədə müxtəlif hakimiyyət mərkəzlərinin formalaşmasına səbəb oldu. Qarabağ, Quba, Şəki, Bakı, Gəncə və digər xanlıqlar öz siyasi və iqtisadi maraqları əsasında fəaliyyət göstərirdilər.

Xanlıqların mövcudluğu bir tərəfdən yerli idarəçilik ənənələrinin və siyasi təşəbbüslərin inkişafını göstərirdisə, digər tərəfdən vahid siyasi mərkəzin olmama-

sının yaratdığı çətinlikləri üzə çıxarırdı. Ayrı-ayrı xanlıqların birləşmə və regional nüfuz uğrunda mübarizələri Azərbaycan ərazisində daha geniş siyasi birlik yaratmaq cəhdlərinin də tarixə çevrilməsinə səbəb oldu.

Bu dövrün təhlili müasir Azərbaycan dövlətçiliyi üçün mühüm nəticə ortaya qoyur. Siyasi müstəqilliyin qorunması yalnız yerli hakimiyyətin mövcudluğu ilə deyil, ümumi maraqların uzlaşdırılması, siyasi birliyin təmin edilməsi və ortaq gələcək naminə məsuliyyətin bölüşdürülməsi ilə mümkündür. Xanlıqlar dövrünün təcrübəsi milli birliyin tarixi zərurətini anlamaq baxımından əhəmiyyətlidir.

Azərbaycançılıq ideologiyasının müasir mahiyyəti tarixi yaddaşla bugünkü ictimai münasibətlərin vəhdətində üzə çıxır. Bu ideologiya milli kimliyin qorunmasını başqa mədəniyyətlərə qarşı olmaqla eyniləşdirmir. Əksinə, öz köklərinə bağlı cəmiyyətin fərqli mədəniyyətlərlə dialoq qurmaq imkanlarının daha geniş olduğunu nümayiş etdirir.

Məhz bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin Bakıda keçirilən VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun açılış mərasimində səsləndirdiyi fikirlərdən irəli gələn mövzular Azərbaycançılıq ideyasının beynəlxalq əhəmiyyətini də ön plana çıxarır. Mədəniyyətlərarası dialoq yalnız müxtəlif xalqların bir-birini dinləməsi deyil, həm də ortaq problemlərin həlli üçün qarşılıqlı etimadın yaradılmasıdır. Azərbaycanın tarixi təcrübəsinin

Azərbaycanın müasir modeli

bəsi bu prosesdə milli kimliyin və mədəni müxtəlifliyin bir-birini tamamlayan dəyərlər kimi təqdim edilməsinə imkan verir.

Müasir dövrdə bu ideologiyanın inkişafı bir neçə əsas istiqamətə əhatə edir: tarixi və mədəni irsin qorunması, Azərbaycan dilinin və mənəvi dəyərlərin yaşadılması, vətəndaş həmrəyliyinə möhkəmləndirilməsi, gənc nəslin tariximizə marağının artırılması və fərqli mədəniyyətlərə hörmətin təşviqi. Bu istiqamətlərin hər biri yalnız dövlət siyasəti ilə deyil, təhsil, elm, mədəniyyət və ictimai məsuliyyət vasitəsilə də inkişaf etdirilməlidir.

Azərbaycançılığın gələcək nəsillər üçün canlı ideyaya çevrilməsi tarixin sadəcə öyrədilməsini deyil, onun mənasının dərk edilmə-

sinə tələb edir. Gənclər öz ölkələrinin keçmişini tanımaqqla yanaşı, birliyin, qarşılıqlı hörmətin və dövlət müstəqilliyinin nə üçün vacib olduğunu da anlamalıdır.

Bu baxımdan Azərbaycançılıq ideologiyasının əsas vəzifəsi keçmişlə fəxr etməkdən daha genişdir. Onun başlıca missiyası tarixi yaddaşı həmrəyliyə, mədəni müxtəlifliyi qarşılıqlı hörmətə, dövlətçilik ənənələrini isə müasir inkişaf məqsədlərinə çevirməkdir. Bu ideya nə qədər dərinlən mənimlərsə, cəmiyyətin ümumi məqsədlər ətrafında birləşməsi və Azərbaycanın beynəlxalq mədəniyyətlərarası dialoqda özünəməxsus mövqeyini möhkəmləndirməsi üçün bir o qədər möhkəm zəmin yaranar.

Yeganə BAYRAMOVA

İƏT-in antikorrupsiya gündəliyində Azərbaycanın artan rolu

Bu günlərdə paytaxtımız daha bir beynəlxalq tədbirə - İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına (İƏT) üzv dövlətlərin korruptsiyaya qarşı mübarizə apararı hüquq-mühafizə orqanları rəhbərlərinin üçüncü yüksək səviyyəli görüşünə ev sahibliyi edib. Müzakirələrdə korruptsiyaya qarşı mübarizənin səmərəliliyinin artırılmasında beynəlxalq əməkdaşlığın, dövlətlər arasında operativ məlumat mübadiləsinin və hüquq-mühafizə orqanlarının əlaqələndirilmiş fəaliyyətinin mühüm əhəmiyyət daşıdığı vurğulanmışdır.

Tədbirə 46 üzv dövlətin və müşahidəçi ölkələrin, eləcə də, 8 beynəlxalq təşkilatın nümayəndələri olmaqla, ümumilikdə 250-dən çox şəxs qatılıb. İştirakçılar arasında müstəqil antikorrupsiya qurumlarının rəhbərləri və nazirlər olmaqla 40-dən çox yüksək vəzifəli şəxs yer alıb. Prezident İlham Əliyev tədbir iştirakçılarını müraciət ünvanlayıb. Dövlət başçısı müraciətdə ölkəmizdə korruptsiyaya qarşı həyata keçirilən siyasətin kifayət qədər geniş əhatə dairəsinə malik olduğuna diqqət çəkib və bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsinin zəruri olduğunu bildirdi. “Korrupsiya dövlət təsisatlarına ictimai etimadın sarıdan, sosial ədalətə, sağlamlıq rəqabətə və iqtisadi inkişafa xələl gətirən cinayətdir. Bəzi hallarda bu növ cinayətlərin transsərhəd xarakteri müvafiq tədbirlərin həm milli, həm də beynəlxalq müstəvidə görülməsini zəruri edir”, - deyərək dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

Ölkəmiz İƏT çərçivəsində əməkdaşlığa xüsusi önəm verir

İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına (İƏT) üzv dövlətlərin korruptsiyaya qarşı mübarizə apararı hüquq-mühafizə orqanları rəhbərlərinin üçüncü yüksək səviyyəli görüşünə ev sahibliyi hüququnun Azərbaycanca verilməsi ölkəmizlə İƏT arasında mövcud olan səx əməkdaşlığın və yaranan qarşılıqlı etimadın göstəricisidir. Respublikamız öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra keçmiş sovet respublikaları arasında ilk olaraq İƏT-ə üzv olmaq barədə müraciət ünvanlayıb və 1991-ci il dekabrın 8-də qurumun Dakarda keçirilmiş dövlət və hökumət başçıların 5-ci konfransında təşkilatla təmhiyyətli üzv qəbul edilib.

Azərbaycan həmin dövrdən etibarən İslam dünyası ilə münasibətlərini ardıcıl şəkildə inkişaf etdirir. 2026-cı ildə üzüvlüyümüzün 35-ci ildönümünün tamamlanması gələcək əməkdaşlığın istiqamətlərini müəyyənləşdirmək baxımından xüsusi

mənə daşıyır. Prezident İlham Əliyev müraciətdə bildirib ki, Azərbaycan İƏT çərçivəsində əməkdaşlığın inkişafına, həmrəyliyin və qarşılıqlı dəstəyin möhkəmləndirilməsinə xüsusi önəm verir və bu istiqamətdə daim səylər göstərir.

Azərbaycanla İƏT arasında müxtəlif istiqamətlər üzrə genişlənən əlaqələr hər iki tərəf üçün faydalıdır. Respublikamız İƏT-in mütərəqqi məqsədlərinin həyata keçirilməsinə, üzv dövlətlər arasında əlaqələrin genişləndirilməsinə və İslam dünyasının ümumi problemlərinin həlli istiqamətində birgə fəaliyyətə davamlı töhfə verməkdədir. Ölkəmiz İƏT-in ən fəal üzvlərindən biridir. İndiyədək İslam dünyasını bir çətin altında birləşdirən qurumun ayrı-ayrı tədbirləri Azərbaycanda uğurla baş tutub. Gələn il isə respublikamız təşkilatın Zirvə görüşünə ev sahibliyi edəcək.

Eyni zamanda, İƏT tərəfindən də Azərbaycana hər zaman xoş məram nümayiş etdirilir. Qurumun Azərbaycan üçün əhəmiyyətli təşkilatın beynəlxalq münasibətlər sistemindeki mövqeyi ilə yanaşı, ölkəmizin suverenliyi və ərazi bütövlüyü məsələlərində nümayiş etdirdiyi dəstəklə də bağlıdır. İƏT Ermənistanın Azərbaycana qarşı apardığı işğalçıliq siyasətini həmişə birmənalı şəkildə pisləyib. Təşkilat ötən dövr ərzində Azərbaycanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən 80-dən artıq qətnəmə qəbul edib. 2016-cı ildə Təmas Qrupunun təsis edilməsi İƏT-in Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsinə necə böyük önəm verdiyini əyani şəkildə təsdiqləyir. Dünyada nüfuzu getdikcə artan İƏT Azərbaycanla növbəti birmənalı dəstəyini 44 günlük Vətən müharibəsində göstərdi.

Azərbaycanın Məkkə əl-Mükərrəmə Konvensiyasına qoşulması beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi baxımından böyük önəm daşıyır

Korrupsiya cinayətlərinin bir sıra hallarda transmilli səciyyə daşması bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsinin aktuallığını daha da artırır. Azərbaycan da o mövqedən çıxış edir ki, qlobal təhdidləri, o cümlədən qorunması yalnız sıx beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində önləmək mümkündür. Bu siyasi ira-

dəyə uyğun olaraq ölkəmiz müvafiq beynəlxalq platformalarda uğurla təmsil olunur və əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə davamlı töhfələr verir. Qarşılıqlı hüquqi yardım və ekstradisiya sahəsində ölkəmizin mərkəzi orqanlarından olan Baş Prokurorluğun təşkilatçılığı ilə ötən illər ərzində Bakıda Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının 29-cu İllik Konfransı və

BAKU, AZERBAIJAN 27 – 28 OCTOBER 2026

الاجتماع الوزاري الثالث
لأجهزة إنفاذ قوانين مكافحة الفساد
في الدول الأعضاء في منظمة التعاون
الإسلامي
27-28 أكتوبر 2026
بأبكو، جمهورية أذربيجان

TROISIEME REUNION MINISTERIELLE DES ORGANISMES CHA
L'APPLICATION DES LOIS ANTICORRUPTION DANS LES E
MEMBRES DE L'ORGANISATION DE LA COOPERATION ISLAMIK

27-28 Octobre 2026
BAKOU, AZERBAIDJAN

Ümumi Yığıncağı, COP29 çərçivəsində hüquq-mühafizə orqanlarının iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə roluna həsr olunmuş yüksək səviyyəli sessiya, 2025-ci ilin may ayında isə BMT-nin Korrupsiyaya qarşı Mübarizə üzrə Hüquq-Mühafizə Orqanlarının Qlobal Əməliyyat Şəbəkəsinin (Globe Şəbəkəsi) Altıncı Plənar İclası və İdarəetmə Komitəsinin Onuncu Görüşünün keçirilməsi ölkəmizin qlobal və regional antikorrupsiya təşəbbüslərinə verdiyi dəstəyin mühüm göstəriciləridir.

Azərbaycan həmçinin İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində korruptsiyaya qarşı mübarizə apararı hüquq-mühafizə orqanları ilə əməkdaşlığın genişləndirir. İndiyədək Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olan dövlətlərin hüquq-mühafizə orqanları ilə çoxsaylı saziş və memorandumlara imzalayıb, həmçinin müxtəlif vaxtlarda qarşılıqlı-təlim səfərləri reallaşmışdır. Bütövlükdə, qurumun antikorrupsiya gündəliyində respublikamızın rolu getdikcə artır.

İƏT çərçivəsində hər iki ildən bir korruptsiyaya qarşı mübarizə apararı hüquq-mühafizə orqanlarının yüksək səviyyəli görüşlərinin keçirilməsi üzv dövlətlərin bu sahədə əməkdaşlığını dərinləşdirmək məqsədinə xidmət edir. İlk belə görüş 2022-ci il dekabrın 20-21-də Səudiyyə Ərəbistanının Ciddə şəhərində keçirilib. Həmin görüşdə Məkkə əl-Mükərrəmə Konvensiyasının qəbul edilməsi təşkilatın

antikorrupsiya gündəliyinin müsbət mənada dönüş nöqtəsinə çevrilib.

2022-ci il Ciddə, 2024-cü ildə Doha şəhərlərində keçirilmiş hər iki yüksək səviyyəli görüşdə ölkəmizi təmsil etmiş Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru Kamran Əliyev respublikamız adından Məkkə əl-Mükərrəmə Konvensiyasının qəbul edilməsi təşəbbüsünün ilkin mərhələdən dəstəkləndiyini ifadə edib. Bu yanaşmanın davamı olaraq Azərbaycan Bakıda keçirilən tədbir çərçivəsində “İƏT üzv dövlətlərinin korruptsiyaya qarşı mübarizə üzrə hüquq-mühafizə əməkdaşlığı haqqında Məkkə əl-Mükərrəmə Konvensiyası”na qoşulub. Prezident İlham Əliyev bildirib ki, Azərbaycanın bu Konvensiyaya qoşulması beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi baxımından böyük önəm daşıyır.

Respublikamızda korruptsiyaya qarşı mübarizə sahəsində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir

İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı korruptsiyanın, cinayətkarlığın da, necə dəyərlər, zamana uyğun yeni transmilli növlərinin yaranmasını şərtləndirir. Müraciətdə qeyd edildiyi kimi, rəqəmsal inkişaf, xüsusilə də süni intellektin sürətli yayılması korruptsiya ilə mübarizə imkanlarını genişləndirməklə yanaşı, korruptsiyanın yeni təzahürlərinin meydana gəlməsinə, rəqəmsal maliyyə alətlərinin sui-istifadəyə şərait yaradır.

Bu kimi realiaqlar fonunda da milli dövlətlərin məsuliyyəti və qlobal təhdidlər qarşı birgə səylərin gücləndirilməsi zərurəti ortaya çıxıb. Beynəlxalq miqyasda korruptsiyaya qarşı mübarizədə hədəflənən nəticələri əldə etməkdən ötrü ilk növbədə milli səviyyələrdə səmərəli antikorrupsiya mexanizmləri işə salınmalıdır. Ölkəmizizin mübat təcrübəsinə diqqət çəkən Prezident İlham Əliyev “Azərbaycanda korruptsiyaya qarşı mübarizə sahəsində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. Qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, dövlət idarəçiliyində şəffaflığın və hesabathılığın artırılması, dövlət xidmətlərinin rəqəmsallaşdırılması və əlçatanlığının təmin edilməsi, ictimai nəzarətin gücləndirilməsi korruptsiyanın qarşısının alınmasında mühüm rol oynayır”, - deyərək vurğulayıb.

Respublikamızda korruptsiyaya qarşı mübarizə ardıcıl və sistemli xarakter daşıyır. Son illərdə aparılan islahatlar çərçivəsində Azərbaycanla korruptsiyaya qarşı mübarizə mexanizmləri ardıcıl olaraq təkmilləşdirilib, qanunvericilik bazası daha da genişləndirilib. Respublikamızda neqativ hallara qarşı mübarizənin səmərəliliyini artırmaq məqsədilə müxtəlif dövlət proqramları, milli strategiyalar qəbul olunub və uğurla reallaşdırılıb. Dövlətin, şəxsən Prezident İlham Əliyevin göstərdiyi qətiyyətli siyasi iradəyə uyğun olaraq Azərbaycanla şəffaf münasibətlər sistemi formalaşmışdır. Dövlət orqanlarında göstərilən xidmətlərin elektronlaşdırılması, eləcə də hüquq-mühafizə orqanları və məhkəmələr tərəfindən aparılan icraatların paralel olaraq elektron formada təşkil, “ASAN xidmət”, “DOST” modellərinin tətbiqi və vətəndaşların dövlət qurumlarına əlçatanlıq səviyyəsinin artmasına, həmin qurumların fəaliyyətində şəffaflıq səviyyəsinin yüksəlməsinə səbəb olub.

Ölkənin mövcud inkişaf səviyyəsi bütün sahələrdə olduğu kimi, korruptsiyaya qarşı mübarizədə də yeni baxış tələb edir. Prezident İlham Əliyevin 4 aprel 2022-ci il tarixində imzaladığı müvafiq Sərəncamla “Korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə dair 2022-2026-cı illər üçün Milli Fəaliyyət Planı” təsdiqlənib. Eyni zamanda, dövlətimizin başçısı “Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Qanunun tədqi haqqında Forman imzalayıb. Bu sənədlərin təsdiqlənməsi Azərbaycanın özünün inkişafının indiki mərhələsində korruptsiyaya qarşı mübarizəyə yeni baxışını və niyyətini ifadə edir.

Əldə olunan nəticələr ölkəmizdə korruptsiyaya qarşı mübarizənin səmərəliliyinin artdığını təsdiqləyir. 2026-cı ilin birinci yarım ilində Baş prokuror yanında Korruptsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi tərəfindən 1593 yazılı oriza və şikayətə, eləcə də “161-Qaynar xətt” əlaqə mərkəzinə daxil olmuş 4062 məlumatla baxılmaqla, ümumilikdə 5655 vətəndaş müraciəti araşdırılıb. O cümlədən həyata keçirilmiş prosesual tədbirlər nəticəsində ibtidai istintaqı başa çatdırılmış və maddi ziyanla əlaqədar olan cinayət işləri üzrə özgəməllərinə vurulmuş 3 milyon 836 min 191 manat ziyanın ödənilməsi təmin olunub.

Mübarizə ABDULLAYEV

Ölkəmizin qarşısında yeni hədəflər dayanır

Müasir dünyanın siyasi mənzərəsi göstərir ki, təhlükəsizlik və sabitlik hər bir dövlət üçün ön mühüm strateji dəyərlərdəndir. Münaqişələrin, geosiyasi qarşıdurmaların və yeni risklərin artdığı bir vaxtda insanların sakit və təhlükəsiz şə-

raitdə yaşaması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycanın bugünkü sabitliyi də təsadüfi deyil. Bu sabitlik ardıcıl dövlət siyasətinin, güclü müdafiə imkanlarının, dayanıqlı institutların və milli həmrəyliyin nəticəsidir. Azərbaycan Prezidentinin Yeni

Prezident İlham Əliyevin YAP-ın VIII Qurultayındakı çıxışı yeni hədəf və vəzifələri müəyyənləşdirir

Azərbaycan Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri İlham Əliyevin YAP-ın VIII Qurultayında çıxışı ölkəmizin keçdiyi tarixi yolun, qə-

zanılan şanlı Zəfərin və qarşıda dayanan vəzifələrin geniş siyasi mənzərəsini ifadə edir. Azərbaycan artıq yeni bir mərhələyə qədəm qoyub. Ərazi

bütövlüyünün və suverenliyin tam bərpası ilə ölkəmizin qarşısında yeni siyasi, iqtisadi və geosiyasi imkanlar açılib. İndi əsas məsələ əldə edilmiş nai-

liyyətləri qorumaq, Azərbaycanın gücünü daha da artırmaq və yeni reallıqlardan milli inkişaf naminə səmərəli istifadə etməkdir.

Hərbi gücün artırılması təhlükəsizliyimizin təminatıdır

Bu gün Azərbaycanın qarşısında yeni hədəflər dayanır. Zəfəri qorumaq və onun nəticələrini möhkəmləndirmək üçün hərbi gücün daha da artırılması əsas prioritetlərdən biri kimi müəyyən edilir. Dünyada gedən proseslər, yeni münaqişə ocaqlarının yaranması və beynəlxalq təhlükəsizlik mexanizmlərinin zəifləməsi göstərir ki, hər bir dövlət ilk növbədə öz təhlükəsizliyinə özü təminat verməlidir. Azərbaycanın müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi də məhz bu realıqdan irəli gəlir. Burada mühüm mə-

qam ondan ibarətdir ki, Azərbaycan gücünü müharibə üçün deyil, sülhün təminatı üçün artırır. Bu gün ölkəmiz Ermənistanla sülh prosesini davam etdirir, sərhədlərdə vəziyyət sabitdir və iqtisadi əlaqələrin qurulması istiqamətində də addımlar atılır. Lakin sülhün dayanıqlı olması üçün Azərbaycanın öz təhlükəsizliyini təmin edəcək gücə malik olması vacibdir. Güclü dövlət həm öz suverenliyini qoruyur, həm də sülhün şərtlərini daha etibarlı şəkildə təmin edə bilir. Müasir dövrdə təhlükəsizlik anlayışı yalnız or-

du və sərhədlərlə məhdudlaşmır. İnformasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı ideoloji təhlükəsizliyi də dövlət siyasətinin mühüm istiqamətinə çevirir. Sosial şəbəkələr, süni intellekt və müxtəlif informasiya platformaları vasitəsilə cəmiyyətlərə təsir imkanları əvvəlkindən daha genişdir. Buna görə də Azərbaycan cəmiyyətinin informasiya manipulyasiyalarından qorunması, xüsusilə gənclərin düzgün və obyektiv informasiya ilə təmin edilməsi mühüm vəzifədir. Prezidentin bu məsələdə təhsilə və vətən-

pərvərliyə xüsusi əhəmiyyət verməsi təsadüfi deyil. Təhsilli, dünyagörüşlü və milli dəyərlərinə bağlı cəmiyyət müxtəlif ideoloji təxribatlara qarşı daha dayanıqlı olur. Bu baxımdan müasir ideoloji siyasətin əsas vəzifəsi yalnız görülmə işləri təbliğ etmək deyil, həm də vətəndaşa həmin işlərin mahiyyətini, dövlət siyasətinin məqsədini və Azərbaycanın milli maraqlarını düzgün izah etməkdir. Məhz bu mərhələdə Yeni Azərbaycan Partiyasının qarşısında da yeni vəzifələr yaranır. Partiya fəalları təbliğat prosesində daha aktiv olmalıdır.

Cəmiyyətdə sabitliyi qoruyan əsas amil...

Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayındakı çıxışında təhlükəsizlik dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən biri kimi önə çəkilib. Prezident İlham Əliyev ölkədə əldə olunan sabitliyin qorunmasının daim diqqət mərkəzində saxlanılmasının vacibliyini vurğulayıb. Bu yanaşma göstərir ki, təhlükəsizlik anlayışı yalnız hərbi müdafiə ilə məhdudlaşmır. İnformasiya və kibertəhlükəsizlik, ideoloji təsirlər, dezinformasiya, eləcə də cəmiyyətdə qarşıdurma yarat-

mağa yönəlmiş cəhdlər də milli təhlükəsizliyin mühüm tərkib hissələridir. Azərbaycanın kibertəhlükəsizlik sahəsində idarəetmə mexanizmlərini gücləndirməsi də yeni çağırışlara uyğun siyasətin zəruriliyini təsdiqləyir. Təhlükəsizliyin əsas şərtlərindən biri dövlətin milli maraqlarını müstəqil şəkildə müəyyənləşdirmək və qorumaq imkanına malik olmasıdır. Azərbaycanın son illərdə formalaşdırdığı çoxşaxəli imkanlar ölkənin xarici təsirlərə qarşı da-

yanıqlığını artırıb. Prezident İlham Əliyevin də qeyd etdiyi kimi, Azərbaycan gücləndikcə və daha fəal müstəqil siyasət apardıqca ona qarşı təzyiqlərin artması mümkündür. Buna görə də dövlət yalnız mövcud təhlükələrə reaksiya verməklə kifayətlənməməli, potensial riskləri əvvəlcədən müəyyənləşdirərək onların qarşısını almağa hazır olmalıdır. Güclü dövlət anlayışını yalnız hərbi qüdrətlə izah etmək düzgün olmazdı. Güclü dövlət, eyni zamanda, cəmiyyətdə sabitliyi qoruyan, iqtisadi dayanıqlığını təmin edən, informasiya məkanında öz mövqeyi-

ni müdafiə edən və milli maraqlarını beynəlxalq münasibətlər sistemində ardıcıl şəkildə ifadə edən dövlətdir. Müasir təhlükəsizlik isə əməkdaşlığı da zəruri edir. Azərbaycanın bugünkü sabitliyi ölkənin keçdiyi mürəkkəb tarixi yol fonunda daha aydın görünür. Vaxtili təhlükəsizliyi və ərazi bütövlüyü ciddi təhdidlərlə üzləşən Azərbaycan bu gün suverenliyini və ərazi bütövlüyünü bərpa etmiş, regionda təsir imkanlarını genişləndirmiş dövlət kimi çıxış edir. Bu nailiyyətlər təhlükəsizlik siyasətinin davamlı və uzunmüddətli olmasını tələb edir.

Azərbaycan öz tarixinin yeni səhifəsini yazır

Mövcud sabitliyin qorunması yalnız dövlət strukturlarının deyil, bütün cəmiyyətin məsuliyyətidir. Milli həmrəylik, dövlətçilik düşüncəsi, vətəndaş məsuliyyəti və informasiya savadlılığı milli dayanıqlığın əsas dayaqlarıdır. Xüsusilə rəqəmsal mühitdə vətəndaşların dezinformasiyanı və təxribat xarakterli çağırışları düzgün qiymətləndirməsi böyük əhəmiyyət daşıyır. Cəmiyyətin informasiya təsirlərinə qarşı hazırlıqlı olması dövlətin ümumi təhlükəsizlik imkanlarını da gücləndirir. Təhlükəsizlik və sabitlik, eyni zamanda, davamlı inkişaf üçün möh-

masiyanı və təxribat xarakterli çağırışları düzgün qiymətləndirməsi böyük əhəmiyyət daşıyır. Cəmiyyətin informasiya təsirlərinə qarşı hazırlıqlı olması dövlətin ümumi təhlükəsizlik imkanlarını da gücləndirir. Təhlükəsizlik və sabitlik, eyni zamanda, davamlı inkişaf üçün möh-

kəm zəmin yaradır. Təhlükəsiz ölkədə iqtisadiyyat inkişaf edir, investisiya imkanları genişlənir, sosial layihələr həyata keçirilir və insanlar gələcəyə daha böyük inamla baxırlar. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdakı aparılan gənişmiqyaslı bərpa və quruculuq işləri də məhz belə sabit mühit

nin nəticəsidir. Prezidentin çıxışında təhlükəsizliklə yanaşı, bu ərazilərin bərpası və əhalinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasının dövlət büdcəsinin prioritetləri arasında qeyd edilməsi də bunu təsdiqləyir.

Beləliklə, Azərbaycanın bugünkü reallığında təhlükəsizlik yalnız dövlət siyasətinin istiqamətlərindən biri deyil, ölkənin

gələcək inkişafının əsas şərtidir. Bütün bunların fonunda Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII Qurultayı yalnız keçmişə verilən siyasi qiymət deyil, həm də gələcəyə baxışdır. Azərbaycanın Zəfərlə başa vurduğu uzan və mürəkkəb mərhələdən sonra qarşısında daha böyük inkişaf imkanları açılib. Bu imkanlardan səmərəli istifadə etmək, əl-

də edilmiş tarixi nəticələri dönməz və davamlı uğurlara çevirmək qarşdakı dövrün əsas siyasi vəzifəsidir. Azərbaycan artıq öz tarixinin yeni səhifəsini yazır və bu səhifənin əsas məzmununu güclü dövlət, dayanıqlı sülh, iqtisadi inkişaf, milli həmrəylik və daha yüksək beynəlxalq nüfuz təşkil edir.

Nardar BAYRAMLI

Azərbaycan və Avropa beyin mərkəzlərinin nümayəndələri bir arada

Ölkəmizlə Avropa İttifaqının əlaqələrinin perspektivləri diqqət mərkəzindədir

Brüsseldə Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili və Multikulturalizm Mərkəzi (BMTMM) və Belçikanın Egmont - Beynəlxalq Münasibətlər üzrə Kral İnstitutunun birgə təşkilatçılığı ilə Azərbaycan-Avropa İttifaqı Beyin Mərkəzlərinin I Forumu keçirilib. “Azərbaycan və Avropa İttifaqı: Yeni perspektivlər” mövzusunda təşkil olunan forumun açılışında Egmont İnstitutunun baş elmi əməkdaşı Bernard Siman çıxış edərək beyin mərkəzlərinin yeni ideyaların formalaşdırılmasında, strateji yanaşmaların inkişaf etdirilməsində və gələcək tendensiyaaların proqnozlaşdırılmasında mühüm rol oynadığını vurğulayıb.

Beynəlxalq münasibətlərdə baş verən son proseslərə toxunan Bernard Siman Ukraynada müharibənin davam etdiyi şəraitdə Xəzər dənizi üzərindən Mərkəzi Asiyaya uzanan alternativ ticarət marşrutlarının əhəmiyyətini xüsusi qeyd edib. Onun fikrincə, Avropa İttifaqı ilə Azərbaycanın qarşısında duran əsas vəzifə dəyişən geosiyasi və geoiqtisadi şəraitin yaratdığı imkanlardan səmərəli istifadə etməklə əməkdaşlığı konkret istiqamətlər üzrə inkişaf etdirmək, mövcud fikir ayrılıqlarını konstruktiv dialoq yolu ilə idarə etmək və digər güc mərkəzlərinin rəqabət aparən maraqlarından irəli gələn geosiyasi prosesləri düzgün qiymətləndirməkdir.

BMTMM-in İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev bu il Avropa institutlarının rəhbərlərinin Azərbaycana səfərlərinin tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə

qarşılıqlı marağı əks etdirdiyini bildirib. O, bu səfərlərin Azərbaycan-Avropa İttifaqı münasibətlərində yeni mərhələnin başlanğıcı kimi qiymətləndirilə biləcəyini qeyd edib. Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normallaşması prosesinə toxunan Fərid Şəfiyev Vaşinqton sammitindən sonra əldə olunan irəliləyişi qeyd etməklə yanaşı, Ermənistan konstitusiyasında Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının aradan qaldırılmasının zəruriliyini vurğulayıb. O, imzalanması nəzərdə tutulan sülh sazişinin bu iddiaları ehtiva edən konstitusiyaya müddəaları ilə ziddiyyət təşkil etməməli olduğunu bildirib və mümkün həll yollarının müəyyənləşdirilməsində Avropanın tarixi təcrübəsinin əhəmiyyətində diqqət çəkib.

Fərid Şəfiyev, həmçinin Azərbaycan və Ermənistan arasında birbaşa təmasların üçüncü tərəflərin iştirakı ilə aparılan proseslərdən daha səmərəli olduğunu qeyd edərək Avropa siyasətçilərinin sülh prosesinə töhfə verən qüvvələrlə bu prosesə mane olanları fərqləndirməyə çağırıb. O, Azərbaycanın sülhün təşviqinə yönəlmiş siyasətinə sadıq qaldığını diqqətə çatdırıb.

Daha sonra panel sessiyalar keçirilib. Egmont İnstitutunun baş elmi əməkdaşı Bernard Simanın moderatorluğu ilə keçirilən “Azərbaycan-Avropa

İttifaqı münasibətləri: mövcud vəziyyət və perspektivlər” mövzusunda birinci paneldə Romada yerləşən Beynəlxalq Siyasət Araşdırmaları Mərkəzinin (CeSPI) elmi direktoru Valeria Giannotta, Qarabağ Universitetinin dekani Elmar Mustafayev, Avropa Siyasəti

Mərkəzinin proqram rəhbərinin müavini və baş elmi əməkdaşı Amanda Paul, Agora Diplomatica təşkilatının vitse-prezidenti Jordi Xucla, Praqa Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun direktoru Mats Braun və Siena Universitetinin elmi tədqiqatçısı Fabio Indeo çıxış ediblər.

Müzakirələrdə Azərbaycan-Avropa İttifaqı münasibətlərinin mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri, siyasi dialoqun və iqtisadi əməkdaşlığın gücləndirilməsi, enerji tərəfdaşlığı, regional təhlükəsizlik, eləcə də geosiyasi və geoiqtisadi dəyişikliklərin ikitərəfli münasibətlərə təsiri diqqət mərkəzində

olub.

Rusiya, Avropa və Asiya Araşdırmaları Mərkəzinin (CREAS, Belçika) təsisçisi və direktoru Theresa Fallonun moderatorluğu ilə “Avropa İttifaqı və Cənubi Qafqazın regional təhlükəsizliyi” mövzusunda keçirilən ikinci panel-

də Beynəlxalq Sülh İnstitutunun (IIP, Avstriya) direktoru Stephanie Fenkart, Egmont İnstitutunun baş elmi əməkdaşı Reinhold Brender, Milli Məclisin deputatı Qaya Məmmədov, LINKS Europe Fondunun direktoru Dennis Sammut, Tədqiqat və Siyasət Quruculuğu Mərkəzinin (CRPM) təsisçisi və “Ana Tereza” İctimai Siyasət Məktəbinin direktoru professor Zhidas Daskalovski, eləcə də Bu-

xarest Milli İnformatika Tədqiqatları və İnkişafı İnstitutunun (ICI Bucharest, Rumıniya) baş direktoru Adrian Vevera çıxış ediblər.

Panel iştirakçıları Avropa İttifaqının Cənubi Qafqazda regional təhlükəsizliyin və sabitliyin təmin olunmasındakı rolunu, mövcud geosiyasi çağırışları, regional əməkdaşlığın gücləndirilməsi imkanlarını və təhlükəsizlik arxitekturasının gələcək perspektivlərini müzakirə ediblər.

BMTMM-in şöbə müdiri Vasif Hüseynovun moderatorluğu ilə “Avropa İttifaqı və geoiqtisadi əməkdaşlıq, Avrasiya üzrə enerji təhlükəsizliyi və bağ-

lantılar” mövzusunda təşkil olunan üçüncü paneldə İtaliyanın Beynəlxalq Siyasi Araşdırmalar İnstitutunun (ISPI) baş elmi tədqiqatçısı Eleonora Tafuro, İspaniyanın Strateji və Beynəlxalq Araşdırmalar Fondunun (FESEI) baş direktoru Miguel Alvarez Moreno, Azərbaycanın İnkişaf və Diplomatiya İnstitutunun siyasət araşdırmaları, təhlil və nəşrlər üzrə direktoru Damjan Krnjec, Niderlandın Haaqa Araşdırmalar İnstitutunun həmtəsisçisi Julia Meyer və İsveçin Şərqi Avropa Araşdırmaları üzrə Stokholm Mərkəzinin (SCEEUS) analitiki Jakob Hedenskog çıxış ediblər.

Müzakirələr zamanı Avrasiya məkanında geoiqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi, enerji təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi, nəqliyyat-kommunikasiya bağlantılarının inkişafı və bu istiqamətlərin regional əməkdaşlıqla strateji sabitlik baxımından əhəmiyyətli ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Qeyd edək ki, forumda Azərbaycan və Belçika ilə yanaşı, İtaliya, İspaniya, Çexiya, Avstriya, Rumıniya, Şimali Makedoniya, Birləşmiş Krallıq, Niderland və İsveçin beyin mərkəzlərini təmsil edən ekspertlər iştirak ediblər.

BMTMM Avropadakı tərəfdaş beyin mərkəzləri ilə əməkdaşlıq çərçivəsində mütəmadi olaraq beynəlxalq konfrans və forumlar təşkil edir. Belə ki, sentyabrın 9-da Mərkəz və İsveçrənin Sent-Qallen Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən Avropada İdarəçilik və Mədəniyyət Mərkəzinin (GCE-HSG) birgə təşkilatçılığı ilə “Cənubi Qafqazda təhlükəsizlik və əməkdaşlıq” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib. Bundan əvvəl, sentyabrın 4-də isə BMTMM və LINKS Europe Fondunun birgə təşkilatçılığı ilə “Avropa-Azərbaycan münasibətləri: tarixi təcrübənin dəyərləndirilməsi və gələcək əməkdaşlıq istiqamətləri” mövzusunda dəyirmi masa təşkil olunub.

Nardar BAYRAMLI

“Türk Əsri: Dildə, Düşüncədə və Fəaliyyətdə Birlik”

Ankarada TDT-nin 13-cü Zirvə Görüşü başlayıb

Təmoli 2009-cü ildə qoyulan, müasir vizionunu isə 2021-də qazanmış Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) qısa zaman kəsiyində regionun ən nüfuzlu siyasi və iqtisadi platformalarından birinə çevrilməyi bacarıb. Uzun illər özində dövlətlərin mədəni və tarixi bağlar üzərində qurulan əməkdaşlığı bu gün TDT müstəvisində

real siyasi, iqtisadi və təhlükəsizlik mexanizminə çevrilib. Təşkilatın fəaliyyət istiqamətləri təkcə türk dövlətləri arasında əlaqələri möhkəmləndirməklə məhdudlaşmır, həm də yeni dövrün regional integrasiya modelinə çevrilmək iddiasını ortaya qoyur. Son illərdə TDT-nin dinamizmi, onun qısa müddətdə qazandığı şöhrət və

imza atdığı mühüm nailiyyətlər beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini bu quruma yönəldib. Artıq TDT regional güc olmaqla yanaşı, global əməkdaşlıq formatlarının formalaşmasında da aktiv rol oynayır. Bu realılıq həm təşkilatın struktur baxımından çevik, həm də siyasi baxımdan dayanıqlı mexanizmlərə malik olduğunu göstərir.

Bu yüksəlişdə Azərbaycanın rolunu hələlidiir - 44 günlük Vətən müharibəsində əldə olunan qələbə təkcə milli suverenliyin bərpası deyil, həm də türk dünyasının birliyinin real güc potensialını nümayiş etdirdi. Sonrakı mərhələdə Şuşa və Qarabağ Bəyannamələri ilə hüquqi əsas qazanan strateji əməkdaşlıq, Qəbələ Bəyannaməsi ilə isə yeni mərhələyə keçid TDT-nin siyasi konturlarını daha da möhkəmləndirdi.

də Türk Dövlətləri arasında birlik və həmrəyliyin daha da gücləndirilməsinə və Türk Dünyası 2040 Vizyonuna uyğun olaraq konkret əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə xüsusi diqqət yetiriləcək.

Bildirilir ki, Ankara Zirvə Görüşü Türk Dövlətləri Təşkilatının institusional inkişaf prosesində növbəti mərhələ başlayacaq - Türkiyə rotasiyalı sədrliyi Azərbaycandan təhvil alacaq. Zirvə toplantısında həmçinin yeni Baş Katibin təyin edilməsi və Təşkilatın qarşıdakı dövr üçün strateji prioritetlərinin müzakirəsi gözlənilir. Dövlət başçılarının Ankara Bəyannaməsi ilə yanaşı, Türk Dövlətləri Təşkilatının əməkdaşlığının dərinləşdirilməsinə və institusional strukturunun daha da gücləndirilməsinə yönəlmış müxtəlif qərarlar və sənədləri qəbul edəcəyi də bildirilir.

Ankara Bəyannaməsi imzalanacaq...

Bu gün, oktyabrın 30-da Türk Dövlətləri Təşkilatının 13-cü Zirvə Görüşü başlayır. “Türk Əsri: Dildə, Düşüncədə və Fəaliyyətdə Birlik” mövzusu altında keçiriləcək. Zirvə Görüşündə TDT üzv dövlətlərinin dövlət başçıları, müşahidəçi dövlətlərin yüksək səviyyəli nümayəndələri və TDT baş katibi bir araya gələcək. Görüşdə Təşkilat daxilində əməkdaşlığın hazırkı vəziyyəti və gələcək perspektivlər, eləcə də or-

taq maraq doğuran regional və beynəlxalq inkişafatlar müzakirə olunacaq. Türkiyə mətbuatının məlumatına görə, liderlərin təşkilatın prioritet fəaliyyət sahələrində, xüsusən də siyasi əməkdaşlıq, ticarət və investisiya, nəqliyyat və bağlantı, enerji, rəqəmsal transformasiya, mədəni və humanitar əməkdaşlıq, eləcə də institusional inkişaf sahələrində əldə edilən irəliləyişləri qiymətləndirəcəkləri gözlənilir. Bu kontekst-

Əsas müzakirələr

Vurğulandığı kimi, Zirvə Görüşündə dövlət başçılarının Türk Dünyası İqtisadi Forumunun əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinə və institusional strukturunun daha da gücləndirilməsinə yönəlmış müxtəlif qərarlar və sənədlərlə yanaşı, Ankara Bəyannaməsinin qəbul edilməsi gözlənilir. Zirvə toplantısının həmçinin müxtəlif tədbirlər vasitəsilə Türkiyə işgüzar dairələrini bir araya gətirməsi gözlənilir. Orta Dəhliz, sərhəd keçidləri, gömrük prosedurları və logistika xərcləri bu müzakirələrdə əsas mövzular ola-

caq. Təşkilatın üzv ölkələri nəqliyyat və rəqəmsal texnologiyalardan kənd təsərrüfatı və kosmosa qədər müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığı da müzakirə edəcəklər. Orta Dəhliz türk dünyasının iqtisadi integrasiyası üçün əhəmiyyətli imkanlar yaradır. TDT üzvləri arasında rəqəmsal iqtisadiyyat sahəsində tərəfdaşlıq müqaviləsi, bu fəaliyyətlərə maneələri aradan qaldırmaqla elektron ticarət, rəqəmsal xidmətlər və sərhədyanı məlumatlara əsaslanan iqtisadi fəaliyyətləri asanlaşdırmağı hədəfləyir. Bu kontekstdə Türkiyə iyun ayında müqaviləni ratifikasiya edərək, Azərbaycan və Özbəkistandan

sonra daxili ratifikasiya prosesini başa çatdıraraq üçüncü ölkə olub.

Üzv dövlətlər arasında məlumat mübadiləsi və ağıllı həllər üçün “TDT Rəqəmsal Kənd Təsərrüfatı Məlumat Platforması” yaratmaq layihəsi də diqqət çəkir. Xatırladaq ki, 77-ci Beynəlxalq Kosmik Konqresdə (IAC 2026) təşkilat tərəfindən əlaqələndirilən birgə kub peyki layihəsində mövcud əməkdaşlığı davam etdirən çərçivə müqaviləsi imzalanıb. Zirvə toplantısında keçiriləcək müzakirələrin və görüşlərin iqtisadi və ticarət əlaqələrinə töhfə verəcəyi gözlənilir.

Naxçıvandan başlanan yol...

Qeyd edək ki, 2021-ci ilə qədər Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası adlanan təşkilatın fəaliyyətinin əsas məqsədi türkdilli ölkələr arasında hərtərəfli əməkdaşlığa yardım etməkdir. Bu təşkilat 17 il öncə - türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının 3 oktyabr 2009-cu il tarixində Naxçıvan şəhərində keçirilən Zirvə görüşündə imzalanmış Naxçıvan Səzişinə əsasən yaradılıb. Təşkilatın yaranmasında əsas məqsəd üzv dövlətlər arasında qarşılıqlı etimadın möhkəmləndirilməsi, regionda və dünyada sülhün bərqərar edilməsi, xarici siyasət məsələlərinə ortaq yanaşmanın təşviq edilməsi, beynəlxalq terrorizm, separatçılıq, ekstremizm və transmilli cinayətkarlığa qarşı mübarizənin əlaqələndirilməsi, ortaq maraq kəşf edən bütün sahələrdə regional və ikitərəfli əməkdaşlığın gücləndirilməsidir.

Eləcə də TDƏŞ-ə üzv dövlətlər ticarət əlaqələri və investisiyalar üçün əlverişli şəraitin yaradılması, hərtərəfli və balanslaşdırılmış iqtisadi yüksəliş, sosial və mədəni inkişafa səy göstərilməsi, elm, texnologiyalar, təhsil və mədəniyyət sahəsində qarşılıqlı əlaqələrin genişləndirilməsi, kütləvi informasiya vasitələri arasında əlaqələrin, eləcə də daha geniş miqyasda informasiya mübadiləsinin təşviq edilməsi və hüquqi məlumatların mübadiləsinin, hüquq sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətində yaxın əməkdaşlığa malikdirlər. Müasir TDT Naxçıvan müqaviləsi ilə Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan və Qırğızıstan arasında qurulmuş olan beynəlxalq təşkilatdır. Özbəkistan 30 aprel 2018-ci ildə ovahtkı TDƏŞ-

ə qatılma niyyətinin olduğunu açıqlamış və 14 sentyabr 2019-cu ildə də Türk Şurasına üzv olmuşdu. 2021-ci ilin noyabrın 12-də Türkiyənin İstanbul şəhərində baş tutan Sammitdə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının adının Türk Dövlətləri Təşkilatı olaraq dəyişdirilməsinə qərar verilib.

Təşkilat həmçinin 2018-ci ildə Macarıstana, 2021-ci ildə Türkmənistan, 2022-ci ildə Şimali Kipr Türk Respublikasına və 2023-cü ildə İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına (İƏT) müşahidəçi statusu verib. Üzv ölkələrin dövlət rəhbərləri ildə bir dəfə rəsmi, bir dəfə də qeyri-rəsmi olaraq müxtəlif şəhərlərdə toplanır və TDT-nin çağırışları, regional predmetlər, real siyasi vəziyyət müzakirə olunur.

P.İSMAYLOV

TDT+ formatı...

Üçüncü ölkələr və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar yaradır

Oktyabrın 29-da Türkiyənin paytaxtı Ankara şəhərində Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) Xarici İşlər Nazirləri Şurasının iclası keçirilib. İclasda Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov iştirak edib.

TDT XİN Şurasının iclasında...

İclasda çıxış edən nazir Ceyhun Bayramov ilk növbədə 29 Oktyabr - Cümhuriyyət Günü münasibətilə qardaş Türkiyə xalqını və dövlətini səmimi qəlbədən təbrik edib. Nazir beynəlxalq münasibətlər sistemində mövcud ziddiyyətlərin, davam edən münaqişələrin, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinin tətbiqində ikili standartların və beynəlxalq təsisatların bəhrənlərin qarşısının alınmasında üzləşdiyi çətinliklərin dövlətlər üçün yeni çağırışlar yaratdığını bildirib. Bu şəraitdə qarşılıqlı etimad, ortaq maraqlar və həmrəyliyə əsaslanan əməkdaşlığın əhəmiyyətini vurğulayıb.

C.Bayramov 2025-ci ildə Qəbələdə keçirilmiş Zirvə görüşündən sonra Azərbaycanın TDT-yə sədrliyi dövründə siyasi həmrəyliyin gücləndirilməsi, institusional effektivliyin artırılması, iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin genişləndirilməsi və TDT-nin beynəlxalq nüfuzunun yüksəldilməsi istiqamətində görülmüş işlər diqqətə çatdırılıb. Bu çərçivədə üzv və müşahidəçi dövlətlərlə, eləcə də TDT Katibliyi ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində müxtəlif səviyələrdə çoxsaylı görüş və məsləhətləşmələrin keçirildiyi qeyd olunub. Çıxışda təhlükəsizlik sahəsində siyasi dialoqun və milli qurumlar arasında koordinasiyanın gücləndirilməsi, Bakıda TDT üzv dövlətlərinin Təhlükəsizlik Şuraları katiblərinin iclasının keçirilməsi, müdafiə sənayesində birgə istehsal və texnoloji əməkdaşlığı nəzərdə tutan 2027-ci il üzrə Yol Xəritəsinin qəbul edilməsi sədrliyimizin mühüm nəticələrini qismində vurğulanıb. Eyni zamanda, ticarət, investisiyalar, nəqliyyat, enerji, maliyyə, rəqəmsal inkişaf, innovasiya və yeni texnologiyalar sahələrində əməkdaşlığın genişləndirilməsinin əhəmiyyəti qeyd olunub.

Azərbaycanın sədrliyi dövründə humanitar əməkdaşlıq, ortaq tarixi və mədəni irsin qorunması və xalqlarımız arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi də əsas prioritetlər sırasında yer aldığı diqqətə çatdırılıb. Bu çərçivədə, Birinci Tür-

C.Bayramov sədrliyimiz dövründə görülmüş işlərdən danışırıq

koloji Qurultayın 100 illiyinə həsr olunmuş Türk Dünyası Həftəsinin, Şuşada dini məsələlərə məsul dövlət qurumlarının rəhbərlərinin ilk görüşünün və Bakıda TDT üzv dövlətlərinin Müsəlman Dini İdarələri Başçıları Şurasının VII iclasının keçirilməsinin əhəmiyyəti vurğulanıb.

C.Bayramov 2026-cı il ərzində xarici işlər nazirləri arasında dörd qeyri-rəsmi görüşün keçirilməsini siyasi dialoqun davamlılığının və regional və beynəlxalq məsələlər üzrə mövqələrin əlaqələndirilməsinin mühüm göstəricisi kimi dəyərləndirib. Məsələn, İstanbul görüşündə Yaxın Şərqdəki vəziyyətlə bağlı qəbul edilmiş Birgə Bəyanatda Azərbaycan və Türkiyənin təhlükəsizliyinə qarşı təhdidlər fonunda həmrəyliyin ifadə olunduğu, Nyu-York görüşündə isə TDT-nin BMT Baş Assambleyasında müşahidəçi statusu alması istiqamətində birgə diplomatik səylərin davam etdirilməsinin vacibliyinin vurğulandığı bildirilib. TDT-nin birgə bəyanatlarının BMT Baş Assambleyası və Təhlükəsizlik Şurasının rəsmi sənədləri kimi yayılması praktikasının başlanması da qeyd olunub.

Nazir, eyni zamanda Qəbələ Zirvə görüşündə təsis edilmiş TDT+ formatının üçüncü ölkələr və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar yaratdığını bildirib. Gələcəkdə mövcud mexanizmlərdən səmərəli istifadənin, qəbul olunan qərarların icrasının təmin edilməsinin, milli qurumların fəaliyyətinin və təşkilatın Katibliyinin monitorinq-kordinasiya rolunun gücləndirilməsinin vacibliyi vurğulanıb.

C.Bayramov çıxışının sonunda Azərbaycanın sədrliyi dövründə göstərilən dəstək və fəal iştiraklarına görə üzv və müşahidəçi dövlətlərə, Təşkilatın Baş katibinə və Katibliyinə təşəkkürünü bildirib, Türkiyəyə isə uğurlar arzulayıb.

Nardar BAYRAMLI

Mərkəzi Bank uçot dərəcəsinə sabit saxlayıb

Mərkəzi Bankın (MB) İdarə Heyətinin qərarı ilə uçot dərəcəsi 6,5 faiz, aşağı həddi 5 faiz və yuxarı həddi isə 7,5 faiz səviyyəsində sabit saxlanılıb. Faiz dəhlizinin parametrlərinə dair qərar qəbul olunarkən ümumi və baza inflyasiya göstəricilərinin, inflyasiya gözləntilərinin və risklər balansının dinamika nəzərə alınıb. Eyni zamanda, valyuta bazarında gedən proseslər, bank sektorunun likvidlik mövqeyinin dəyişimi, eləcə də global monetar şəraitdə müşahidə olunan son meyllər qiymətləndirilib. İllik inflyasiya hədəf diapazonu daxilindədir və baza ssenarisi üzrə proqnoz trayektoriyasına uyğun hərəkət edir. 2026-cı ilin sentyabrında 12 aylıq inflyasiya 5,5 faiz təşkil edib ki, bu da avqustdakı analoji göstəriciyə nəzərən 0,2 faiz bəndi aşağıdır.

Valyuta alış satış 759 milyon dollar üstələyib

Cari ilin ötən dövründə valyuta bazarında təklif tələbi əhəmiyyətli üstələyib. Bu, həm nəgd, həm də qeyri-nağd səqmentlərdə özünü göstərir. 2026-cı ilin 9 ayında mübadilə məntəqələri tərəfindən nəgd xarici valyutanın müştərilərdən alış satışını 759 milyon ABŞ dolları üstələyib. Rezident fiziki şəxslərin əmənlərinin dollarlaşma səviyyəsi son 12 ayda 3,3 faiz bəndi azalaraq 2026-cı ilin sentyabrında 25,7 faiz enib.

Valyuta bazarında tələbin kəskin azaldığı, təklif isə artdığı şəraitdə Mərkəzi Bank tərəfindən valyuta alışları həyata keçirilib. Doqquz ayda Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatları 33,4 faiz artaraq 15,4 milyard ABŞ dollarına yüksəlib. Xarici sektor göstəriciləri əlverişli olaraq qalır. Dövlət Gömrük Komitəsinin məlumatlarına görə, 2026-cı ilin yanvar-sentyabr aylarında ölkənin xarici ticarətində 10,5 milyard dollar məbləğində müsbət saldo qeydə alınıb. İlk məlumatlara görə, yanvar-sentyabr aylarında pul baratları üzrə saldo 830,5 milyon dollar təşkil etməklə ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən 70 faiz artıb. Əsas ixrac məhsulları üzrə qiymətlərin yüksək olması, eləcə də qeyri-neft-qaz əmələ və xidmətlər ixracı üzrə müsbət meyllərin davam etdiyi şəraitdə Mərkəzi Bank Azərbaycana daxil olacaq valyuta ilə bağlı proqnozunu yüksəl-

dib. Yenilənmiş proqnozlara görə cari əməliyyatlar hesabında 2026-cı ildə 8,5 milyard dollar, 2027-ci ildə isə 5,4 milyard dollar məbləğində profisit gözlənilir.

Monetar sektor göstəriciləri iza fi likvidlik şəraitində formalaşır. Məcburi ehtiyat kimi saxlanılmalı olan vəsaitlər nəzərə alınmadan bank sektorunun struktur likvidlik profisiti cari ilin sentyabr ayının sonuna 6,2 milyard manata çataraq ötən ilin dekabrı ilə müqayisədə 2,2 dəfə artıb. Bu şəraitdə təminatlı pul bazarı üzrə istinad faizləri bir qədər azalmağa meyl edir. Belə ki, AZIR dərəcəsi üzrə orta günlük göstərici 2026-cı ilin avqust ayında 6,31 faiz, sentyabr ayında 5,93 faiz, oktyabrın ötən dövründə isə 5,99 faiz olub. Pul siyasəti alətləri maliyyə bazarlarında gedən proseslər və bank sistemindəki likvidlik göstəriciləri nəzərə alınmaqla təbii olunur. Mərkəzi Bank likvidliyin idarə edilməsində əsasən 7 günlük depozit əməliyyatlarında istifadə edir. Bu əməliyyatların payı sentyabr ayının sonuna açıq bazar əməliyyatları üzrə sterilizasiya portfelinin strukturunda 66,4 faiz təşkil edib.

Mərkəzi Bank ölkəmizdə qiymət sabitliyi ilə bağlı yenilənmiş ehtimallarını açıqlayıb. Baza proqnozlarımıza əsasən, inflyasiyanın həm 2026-cı ilin, həm də 2027-ci ilin sonunda 5,9 faiz olacağı gözlənilir. İyul proqnozu ilə müqayisədə inflyasiya proqnozu 2026-cı ilə 0,2 faiz bəndi aşağı, 2027-ci ilə isə 0,1 faiz bəndi yuxarı dəyişdirilib. Qeyd edək ki, baza ssenari üzrə proqnozlar dövlət tərəfindən tənzimlənən qiymət və tariflərin sabit qalmasını nəzərdə tutur.

İnflyasiya üzrə risklər əsasən beynəlxalq mühitlə bağlıdır. Qlobal geosiyasi qeyri-müəyyənlik fonunda enerji və ərzaq qiymətlərinin artması, eləcə də bu artımın əsas ticarət tərəfdaşları vasitəsilə daxili qiymətlərə ötürülməsi riski əhəmiyyətli olaraq qalır. Bu ötürülmənin dərəcəsi, digər amillərlə yanaşı, manatın nominal effektiv məzənnəsinin dinamikasından asılı olacaq.

MB hesab edir ki, inflyasiya ortamlıddətli dövrədə hədəf diapazonu daxilində gözlənilsə də, təklif amilləri ilə bağlı inflyasiyanın artması riskləri mövcuddur. Belə ki, müxtəlif bölgələrdə davam edən geosiyasi gərginliklər fonunda artan bir sıra xarici

Yenilənmiş inflyasiya proqnozları

bazar amilləri, ətraf regionlarda və Azərbaycanın sıx ticari mübadilələr həyata keçirdiyi ölkələrdə qiymət dalğalandırılmasının artması inflyasiya təzyiqlərini yüksəldə bilər. Baş verən global təsirlərə baxmayaraq, Mərkəzi Bank prioritet hədəfinə uyğun olaraq, məzənnə sabitliyini əsas nominal lövbər kimi qorumaqla faiz dərəcələrinin ötürücüliyünü gücləndirmək və dərinləşdirmək, eyni zamanda, daxili inflyasiya baxımından banklararası faiz dərəcələrini əlavələr kimi istifadə etmək niyyətindədir. Qiymət indeksi ilə bağlı 3 əsas prioritet diqqətdə saxlanılacaq. Bunlar faiz dərəcələrinin bazar faizlərinə ötürücüliyünü gücləndirmək, AZIR-a istinad edən maliyyə alətlərinin çəsinin genişləndirilməsi, o cümlədən gəlirlilik əyrisinin formalaşdırılması vasitəsilə kapital və pul bazarlarını dərinləşdirmək, habelə məlumat analitikası və süni intellektin istifadə etməklə proqnozlaşdırma imkanlarını təkmilləşdirmək kimi hədəf istiqamətləridir.

Bir sözlə, monetar və fiskal siyasətin sıx əlaqələndirilməsi istiqamətində görülmüş səmərəverici tədbirlər yenə də əsas çağırış kimi iqtisadi blokun masasında qalacaq, MB öz mandatına uyğun olaraq zəruri nəzarət alətlərini davam etdirəcək.

E.CƏFƏRLİ

“Yaşıl enerji”nin Yol Xəritəsi...

“Xəzər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl enerji dəhlizi”nin yekun investisiya qərarı veriləcək

“Xəzər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl enerji dəhlizi”nin (Caspian-Black Sea-Europe Green Energy Corridor) yaradılması təşəbbüsü tender sənədlərinin formalaşdırılması və yekun investisiya qərarının qəbul edilməsi üzrə yekun mərhələyə daxil olub. “Green Energy Corridor Power Company”nin yaydığı bəyanata əsasən, layihə üzrə yekun Yol Xəritəsi hazırlanmaqdadır. Qeyd edək ki, ötən həftə Bakıda keçirilən beynəlxalq forumda “Xəzər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl Enerji Dəhlizi” layihəsinin texniki-iqtisadi əsaslandırmasının nəticələri ilk dəfə beynəlxalq investorlar, maliyyə institutları və biznes tərəfdaşlarına təqdim edildi. Layihənin investisiya cəlbəediciliyi, biznes modeli, maliyyələşdirmə imkanları və yeni tərəfdaşların qurulması müzakirə olunub, 2029-cu ildə yekun investisiya qərarının qəbuluna hazırlığın sürətləndirilməsi diqqət mərkəzində olub.

Bakıda imzalanan “Sadiqlıq haqqında Birgə Məktub”

Xatırladaq ki, 2026-cı ilin iyul ayında Bakıda keçirilən “Xəzər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl Enerji Dəhlizi” nazirlərin 12-ci görüşündə layihənin iştirakçıları və maliyyə təşkilatları arasında yeni anlaşmalar əldə olunub. Enerji Dəhlizi üzrə Birgə Müəssisəsinin təsisçi ölkələri - Azərbaycan, Gürcüstan, Macarıstan və Rumıniyanın müvafiq qurumlarının rəhbərləri və Avropa İttifaqının nümayəndə heyəti, eləcə də tərəfdaş şirkətlər arasında layihənin texniki-iqtisadi əsaslandırmasının (TİƏ) yekun nəticələri-nə dair saziş imzalanıb. TİƏ sənədi enerji sisteminin integrasiyası, marşrut tədqiqatları, biznes modelinin qiymətləndirilməsi,

eləcə də layihənin konseptual dizaynı, icra planı və satınalma strategiyasını nəzərdə tutur ki, bu da artıq layihənin maliyyələşdirilməsi mərhələsinə daxil olmasını hüquqi cəhətdən tam əsaslandırır. “Yaşıl Enerji Dəhlizi” layihəsinin Avropa İttifaqının Qarşılıqlı Maraqlı Kəşb edən Layihələr və Ümumi Maraqlı Kəşb edən Layihələr üzrə 3-cü siyahısına daxil edilməsi məqsədilə dəstək və sadiqlıq haqqında Birgə Məktub”un imzalanması isə ön mühüm hadisə sayıla bilər.

Hədəf: 8 QVt gücündə günəş və külək enerjisi istehsalı

dək təxminən 2 QVt günəş və külək enerjisi gücünün şəbəkəyə integrasiyası emissiyaların ildə 2,4 milyon ton azalmasına im-

2040-cı ilə qədər Avropa İttifaqına bərpaolunan enerjinin illik nəql gücü 20 TVt/saata çatacaq

“Xəzər-Qara dəniz-Avropa Yaşıl enerji dəhlizi” layihəsi Azərbaycan və Gürcüstanın bərpa olunan enerji mənbələrindən - külək, günəş və su elektrik stansiyalarında istehsal olunan elektrik enerjisinin Avropa İttifaqı dövlətlərinə ötürülməsinə yönəlib. Təsdiq edilmiş plana əsasən, enerji dəhlizi ümumi gücü 3,9 QVt olan çoxterminallı yüksək gərginlikli sabit cərəyan ötürmə sistemindən ibarət olacaq və hər birinin gücü 1,3 QVt olan üç xətti əhatə edəcək. Hər bir xətt üçün Qara dənizdən keçən sualtı kabelin uzunluğu təxminən 1 124 km, kabelin çəkilmə dərinliyi isə 2 200 metr təşkil edəcək. Enerji

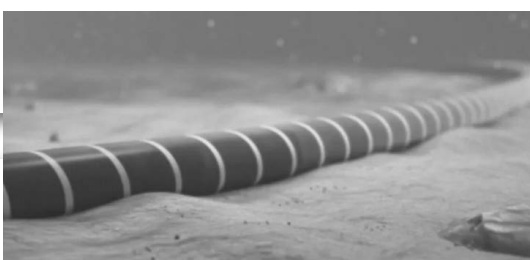
kan verəcək. Qarşıdakı illərdə bu potensialın bir neçə dəfə artacağı proqnozlaşdırılır.

Qara dəniz kabeli üzrə Azərbaycanın resurs bazası yaxın on ildə Xəzər dənizindəki külək enerjisi potensialı üzrə təxminən ildə təqribən 96 TVt/saat istehsal təşkil edəcək. Günəş və qurudakı külək gücləri əlavə mənbə kimi çıxış edəcək.

2040-cı ilə qədər layihənin icrasının karbon qazı tullantılarını hər il 3,6 milyon ton azal-

körpüsünün marşrutu Bakıdan başlayaraq Gürcüstan ərazisindən keçməklə Anakliya və Poti rayonlarında quruya çıxışa malik olacaq, həmçinin Tbilisi və Tsakaltubodan keçəcək, daha sonra Konstansa və Buxarest vasitəsilə Rumıniyadan keçərək Macarıstanın Albertirsa qovşağına qədər uzanacaq.

Ümumi investisiya məbləğindən təxminən 7,8 milyard avronun generasiya güclərinin yaradılmasına yönəldilməsi planlaşdırılır. Layihənin proqnozlaşdırılan daxili gəlir-

tməyə imkan verəcəyi gözlənilir. Ötürücü infrastrukturun maliyyələşdirilməsi üçün dövlət və özəl kapitalın vəhdətini nəzərdə tutan hibrid model hazırlanıb. 1,3 QVt gücündəki hər bir xətt 500 MVt gücündə tənzimlənən seqmentə və 800 MVt gücündə kommersiya seqmentinə ayrılacaq.

“Yaşıl enerji dəhlizi”nə ümumi investi-

lilik norması (IRR) 11,7 faiz, xalis cari dəyər isə 26,6 milyard avro olaraq qiymətləndirilir. Layihə mərhələli şəkildə həyata keçiriləcək. 1,3 QVt gücündə olan birinci xəttin 2032-ci ildə istifadəyə verilməsi planlaşdırılıb. Bu xətt hər il 8 TVt/saata qədər bərpa olunan elektrik enerjisinin ixrac etməyə imkan verəcək. Elektrik enerjisinin Buxarestdə qəbulunu nəzərdə tutan ikinci xətt 2036-cı ildə, Konstansada qəbulu həyata keçirəcək üçüncü xətt isə 2040-cı ildə fəaliyyətə başlamaqdır. 2040-cı ilə qədər Xəzər regionundan Avropa İttifaqına bərpaolunan enerjinin illik tədarükü 20 TVt/saata çatmalıdır.

siyalar təxminən 22,1 milyard avro məbləğində qiymətləndirilir ki, bunun da 14,3 milyard avrosu ötürücü infrastrukturun yaradılması üçün tələb olunacaq. Maliyyələşdirmə mənbələri qismində beynəlxalq maliyyə institutlarının, ixrac-kredit agentliklərinin və kommersiya banklarının uzunmüddətli kreditlərindən, eləcə də Avropa İttifaqının Connecting Europe Facility mexanizmləri çərçivəsində ayrılacağı qrantlardan istifadə edilməsi planlaşdırılır.

E.CƏFƏRLİ

Dünya enerji təhlükəsizliyinin artıq yalnız neft hasilatının həcmi, qaz ehtiyatları və ixrac müqavilələri ilə müəyyənləşmədiyi bir dövrə qədəm qoyub. XXI əsrdə enerji daşıyıcılarının hansı ölkədə hasil edilməsi qədər onların dünya bazarlarına hansı marşrutlarla çatdırılması, dəniz yollarının nə dərəcədə qorunması və böyük dövlətlərin həmin marşrutlar üzərindəki siyasi-hərbi təsir imkanlarını da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu reallığın ən bariz nümunələrindən biri Hörmüz boğazıdır. Fars körfəzinin Oman körfəzi və Ərəbistan dəniziylə birləşdirən bu dar su yolu coğrafi baxımdan məhdud ərazi olsa da, onun təhlükəsizliyi Asiyanın sənaye mərkəzlərindən Avropanın enerji bazarlarına, ABŞ-in xarici siyasətindən körfəz ölkələrinin iqtisadi strategiyalarına qədər geniş bir sahəyə təsir göstərir. Hörmüz boğazı ətrafında baş verən hərbi böhran minlərlə kilometr uzaqda yerləşən dövlətlərdə yanaçağın qiymətinə, nəqliyyat xərclərinə, orzaq məhsullarının maya dəyərinə və inflyasiyaya təsir göstərə bilər. Deməli, Hörmüz boğazı artıq təkcə regional coğrafiyanın elementi deyil, beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin və dünya iqtisadiyyatının həssas nöqtələrindən biridir.

Bu boğazın global əhəmiyyətini rəqəmlər daha aydın göstərir. ABŞ Enerji İnformasiya Administrasiyasının (EIA) 3 mart 2026-cı ildə yenilənmiş məlumatlarına əsasən, 2025-ci ilin birinci yarısında Hörmüz boğazından keçən mayeləşdirilmiş təbii qaz, neft və neft məhsulları daşım. Bu, həmin dövrdə dünya üzrə neft mayelələri istehlakının təxminən beşdə birinə, neft yoluyla həyata keçirilən global neft ticarətinin isə təxminən dördüdə birinə bərabər idi. Eyni dövrdə boğazdan keçən mayeləşdirilmiş təbii qaz axınlarının həcmi gündə 11,4 milyard kubfut təşkil edirdi. Bu göstəricilər Hörmüzün yalnız neft bazarı üçün yox, qaz təchizatı və enerji qiymətlərinin sabitliyi baxımından da strateji əhəmiyyətini təsdiqləyir. Ən mühüm məqam ondan ibarətdir ki, bu həcmdə daşımaları başqa marşrutlara yönəltmək qısa müddətdə mümkün deyil. EIA-nın hesablamasına görə, Səudiyyə Ərəbistanının Şərqi Qərbi neft kəməriylə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin boğazdan yan keçən boru kəməri birlikdə gündə təxminən 4,7 milyon barel əlavə ötürmə imkanı təmin edə bilər. Lakin bu imkan Hörmüzdən keçən bütün neft axını əvəz etmək üçün yetərli deyil. Başqa sözlə, ehtiyat marşrutların mövcudluğu böhranın təsirini azalda bilər, amma onu aradan qaldırmır.

Məhz bu asılılıq İranın geosiyasi mövqeyinin təhliliində mühüm yer tutur. Tehran Hörmüz boğazının coğrafi mövqeyindən istifadə etməklə özündən hərbi və iqtisadi baxımdan daha güclü rəqiblərinə təsir vasitəsi qazanır. Bu, klassik hərbi üstünlükdən fərqli mexanizmdir, rəqibin dönməsinin məğlub etmək və ya ərazisini nəzarətə götürmək əvəzinə onun iqtisadi fəaliyyətinin asılı olduğu marşrutun təhlükəsizliyini sual altına qoymaq. Belə strategiya enerji idxalından asılı dövlətlərə, sigorta şirkətlərinə, gəmiçilik operatorlarına və beynəlxalq maliyyə bazarlarına eyni vaxtda təzyiq göstərmək potensialına malikdir.

Lakin bu vasitənin gücüllə onun yaratdığı risklər bir-birindən ayrılmazdır. Hörmüzdə gərginlik artdıqca İranın öz ixracı, körfəz ölkələrinin iqtisadi inkişaf planları və regionun investisiya cəlbəediciliyi də təhlükə altına düşür. Dəniz daşımalarının pozulması təkcə rəqiblərə zərər vurmur, bütün regionda ticarətə, istehsalə və dövlət gəlirlərinə təsir göstərir. Odur ki, boğaz üzərində təzyiq yaratmaq qısamüddətli siyasi təsir vasitəsi ola bilsə də, uzunmüddətli perspektivdə onu təbiiq edən tərəfin öz iqtisadi və diplomatik manevr imkanlarını da məhdudlaşdırır. 2026-cı ildə ABŞ ilə İran arasında hərbi qarşıdurmanın dərinləşməsi bu nəzəri riskləri konkret böhrana çevirib. Reuters-in 14 oktyabr tarixli məlumatında İranın Hörmüz boğazından keçən gəmilərə hücum taktikasını dəyişdirdiyi, dəniz nəqliyyatına təzyiqi artırdığı və məhdudiyyətlərə tabe olmadığı hesab edilən gəmiləri hədəfə aldığı bildirilir. Financial Times qəzetinin 15 oktyabrda dərc etdiyi materialda isə oktyabrın ilk yarısında gəmilərə hücumların intensivləşdiyini, gəmiçilik şirkətlərinin marşrutla bağlı riskləri yenidən qiymətləndirdiyi və neft daşımalarının kəskin azaldığı qeyd olunurdu. Bunlar ayrı-ayrı hərbi insidentlərdən daha geniş bir problemin - beynəlxalq dəniz nəqliyyatına inamın zəifləməsinin göstəriciləridir.

Gəmiçilik bazarında təhlükə yalnız bir tankerin vurulmasıyla ölçülür. Gəmi sahibi marşrutun təhlükəsizliyinə əmin deyilsə, sigorta şirkəti risk haqqını artırır, yük sahibi çatdırılmanın gecikməsinə nəzərə alır, daşıyıcı isə əlavə xərcin bir hissəsini müqavilə qiymətinə daxil edir. Beləliklə, fiziki hücumların yaratdığı zərərdən daha geniş iqtisadi nəticələr meydana çıxır. Hətta bəzi gəmilər hücumə məruz qalmasa belə, risklərin artması onların hərəkətini ləngidə, sigorta və fraxt xərclərini yüksəldə bilər. Nəticədə böhranın təsiri boğazın coğrafi sərhədlərini aşaraq istehsal zəncirlərinə, ticarət müqavilələrinə və istehlakçı qiymətlərinə yayılır. Bu mənzərənin başqa bir mühüm tərəfi beynəlxalq hüquq məsələsidir. Dəniz yollarının təhlükəsizliyi dövlətlərin hərbi maraqlarıyla məhdudlaşmır, burada kommersiya gəmilərinin hərəkət azadlığı, dənizçilərin həyatı və beynəlxalq ticarətin davamlılığı da qorunmalıdır. Mübahisəli siyasi və hərbi şəraitdə belə, mülki gəmilərə qarşı hücumların nəticələri yalnız dövlətlərarası rəqabət kontekstində qiymətləndirilə bilməz. Hər bir insident konkret faktlar, hücumun şəraiti və təbiiq olunan beynəlxalq hüquq normaları əsasında araşdırılmalıdır. Eyni zamanda, dəniz təhlükəsizliyinin müdafiəsi adı altında görülən hərbi tədbirlər də zərərlik və münaqişəlik tələbləri qarışıq təbiiq olunan hüquqi öhdəliklərə uyğun gəlməlidir. Hörmüz böhranının ən ciddi xüsusiyyətlərindən biri budur ki, hərbi üstünlük dəniz nəqliyyatının sabitliyinə avtomatik təminat vermir. ABŞ dünyanın ən güclü hərbi dönmələri arasında birinə malik olsa da, geniş ərazidə yerləşən kommersiya gəmilərinin hamısını fasiləsiz qorumaq, pilotsuz uçuş aparatları, raketlər, minalar və kiçik sürətli qayıqlardan qaynaqlanan riskləri tam aradan qaldırmaq mürəkkəb və

bahalı vəzifədir. Dəniz marşrutunu müvəqqəti açmaqla onun təhlükəsizliyini davamlı təmin etmək eyni məsələ deyil.

Beynəlxalq Strateji Araşdırmalar İnstitutunun (IISS) dəniz qüvvələri və dəniz təhlükəsizliyi üzrə baş elmi əməkdaşı Nik Çaylds 15 iyun 2026-cı ildə dərc olunmuş təhlildə Hörmüz boğazının hərbi yolla yenidən açılmasının real və asan həll üsulu olmadığını vurğulayırdı. Bu yanaşma problemin mahiyyətini üzə çıxarır: hərbi güc təzyiqi azalda və müəyyən əməliyyatları təmin edə bilər, lakin gəmiçilik şirkətlərinin uzunmüddətli etimadını bərpa etmək üçün siyasi razılaşma,

risklərin idarə edilməsi və davamlı təhlükəsizlik mexanizmləri də tələb olunur. Bu səbəbdən diplomatiyanın rolı hərbi əməliyyatların dayandırılması ilə bitmir. Chatham Houseun Beynəlxalq Təhlükəsizlik Proqramının tədqiqatçısı Nitya Labh 30 sentyabr 2026-cı il tarixli təhlildə boğazın açılmasıyla bağlı hər hansı razılaşmanın təfərrüatlı, qarşılıqlı və yoxlana bilən mexanizmlərə əsaslanmasının vacibliyini vurğulayır. Bu yanaşma praktik baxımdan əhəmiyyətlidir, tərəflər gəmiçiliyin bərpası barədə siyasi bəyanat verməklə kifayətlənməli, təhlükəsiz keçid qaydalarını, mümkün məhdudiyyətlərin aradan qaldırılmasını, insidentlərin araşdırılmasını və razılaşmaya əməl olunmasına nəzarət üsullarını da müəyyənləşdirməlidirlər.

Əsas sual budur: Hörmüz boğazı üzərində nəzarət uğrunda mübarizə regional güc balansını necə dəyişə bilər? İran üçün boğazın strateji əhəmiyyəti hərbi təzyiq imkanlarından asılıdır. Hörmüz boğazı qələbə qazanırsa, İranın bu marşrutdan siyasi təzyiq vasitəsi kimi istifadə etmək imkanını məhdudlaşdırmaqdadır. Körfəz ərəb dövlətləri üçün təhlükəsizlik daha mürəkkəb xarakter daşıyır: onlar həm İranla qarşıdurmanın iqtisadi nəticələrindən yayınmaqda, həm də öz ərazilərini, enerji obyektlərini və ixrac infrastrukturunu qorumağa çalışır. Chatham Houseun Yaxın Şərqi və Şimali Afrika proqramının direktoru Sanam Vakil və digər tədqiqatçıların 2026-cı ilin oktyabrında dərc olunmuş müzakirələrində göstərir ki, Hörmüz boğazıyla yanaşı Qırmızı dənizə çıxışı təmin edən Bab əl-Məndəb boğazının təhlükəsizliyi də ümumi regional böhranın bir hissəsinə çevrilib. Bu iki marşrutda eyni vaxtda ciddi pozuntuların baş verməsi dünya ticarəti üçün alternativlərin daha da azalması deməkdir. Belə vəziyyətdə təkcə neft yox, konteyner daşımaları, sənaye komponentləri və digər strateji yüklər də

risk altına düşür.

Bu mənzərədə Asiyanın rolu xüsusi diqqət tələb edir. Hörmüzdən keçən neft və qazın mühüm hissəsi Asiya bazarlarına yönəliir. EIA-nın məlumatına görə, 2025-ci ilin birinci yarısında boğazdan keçən mayeləşdirilmiş təbii qazın Çin istiqamətində daşınan hissəsi də əhəmiyyətli olub. Buna görə də Hörmüz böhranı Pekin üçün sadəcə uzaq regionda baş verən münafişə deyil, Çin sənayesinin enerji təchizatı, istehsal xərcləri və iqtisadi planlaşdırılmasıyla birbaşa əlaqəli məsələdir. Eyni zamanda Hindistan, Yaponiya və Cənubi Koreya kimi enerji idxalından asılı iqtisadiyyatlar da uzunmüddətli pozuntuların təsirinə məruz qala bilər. Çin üçün əsas dilemma diplomatik vasitələrlə sabitliyin bərpasına yardım etmək, enerji təchizatını şaxələndirmək və ABŞ-la rəqəbat şəraitində öz strateji maraqlarını qorumaq arasında tarazlıq yaratmaqdır. Pekin regional münafişənin daha da genişlənməsində maraqlı olmaya bilər, lakin böhran davam etdikcə onun diplomatik təsir imkanlarını artırmaq üçün şərait də yarana bilər. Bununla belə, Çinin və ya başqa bir dövlətin bu vəziyyətdən mütləq geosiyasi üstünlük əldə edəcəyini əvvəlcədən söyləmək düzgün olmaz. Münafişənin müddəti, enerji bazarlarının reaksiyası və tərəflərin danışıqlara hazır olması yekun nəticəyə birbaşa təsir göstərə bilər.

Avropa İttifaqı üçünə Hörmüz böhranı enerji mənbələrinin şaxələndirilməsi siyasətinin nə qədər zəruri olduğunu yenidən göstərir. Alternativ təchizatçılara çıxış, strateji ehtiyatlar, bərpaolunan enerji, elektrik şəbəkələrinin gücləndirilməsi və enerji səmərəliliyi yalnız iqlim siyasətinin elementləri deyil; bunlar həm də xarici siyasi şokların iqtisadiyyatı təsirini azaltmaq üçün təhlükəsizlik vasitələridir. Lakin enerji mənbəyini dəyişmək təchizat zəncirinin bütün risklərini aradan qaldırmır. Neft və qaz başqa ölkədən alınsa belə onların daşınması dəniz yollarından, limanlardan, boru kəmərlərindən və beynəlxalq sigorta sistemindən asılı qala bilər.

Bu hadisələrin bizim üçün də əhəmiyyəti var. Azərbaycanın enerji ixracı marşrutları Hörmüz boğazından fərqli coğrafi istiqamətlərdə yerləşsə də, ölkə dünya bazarlarından təcrid olunmuş iqtisadi sistemdə fəaliyyət göstərmir. Qlobal neft qiymətlərinin dəyişməsi, tanker daşımalarının bahalaşması, sigorta haqlarının yüksəlməsi və beynəlxalq ticarətdə qeyri-müəyyənliyin artması Azərbaycanın enerji gəlirlərinə, idxal xərclərinə və investisiya mühitinə müxtəlif istiqamətlərdə təsir göstərə bilər. Yüksək neft qiymətləri ixracatçı üçün müəyyən üstünlüklər yarada bilər, lakin bu üstünlük avtomatik və birmənalı deyil, qiymət artımıyla yanaşı global iqtisadi artımın zəifləməsi, nəqliyyat xərclərinin yüksəlməsi və ticarət tərəfdaşlarının alıcılıq qabiliyyətinin azalması da mümkündür. Azərbaycanın strateji maraqları baxımından əsas nəticə enerji təhlükəsizliyinin yalnız hasilat həcmiylə ölçülməməsidir. İxrac marşrutlarının etibarlılığı, infrastrukturun qorunması, enerji tərəfdaşlarının müxtəlifliyi və regional nəqliyyat əlaqələrinin da-

yanıqlılığı uzunmüddətli planlaşdırmanın ayrılmaz hissəsi olmalıdır. Şərqi-Qərbi nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafı, Xəzər üzərindən yükdaşımalarda genişləndirilməsi və enerji ilə nəqliyyat infrastrukturunun əlaqələndirilməsi regional sabitliyin iqtisadi əhəmiyyətini artırır. Bununla belə bu marşrutlar Hörmüzdən keçən neft axınına birbaşa əvəz etmir, onların dövrələri Azərbaycanın və bütövlükdə regionun öz əlaqələndirilməsi gücləndirməsindədir.

Hörmüz böhranı həm də global iqtisadi sistemin sosial tərəfini üzə çıxarır. Enerji qiymətlərindəki artımın nəticələrini hamı eyni dərəcədə hiss etmir. Böyük iqtisadiyyatlar strateji ehtiyatlardan və maliyyə imkanlarından istifadə etməklə zərərini müəyyən müddət yumsalda bilər. Aşağı gəlirli ailələr isə yanaacaq, elektrik enerjisi, orzaq və ictimai nəqliyyat xərclərinin artımına daha həssasdırlar. İnkişaf etməkdə olan ölkələr üçün enerji idxalının bahalaşması xarici valyutaya tələbatı artırır, büdcə imkanlarını məhdudlaşdırır və sosial müdafiə tədbirlərinin maliyyələşdirilməsini çətinləşdirir. Beləliklə, dəniz yolunun təhlükəsizliyi ilə insan rifahı arasında birbaşa əlaqə yaranır. Mülki gəmilərə hücumlar dənizçilərin həyatını təhlükəyə atır, daşımaların pozulması istehlakçılara əlavə maliyyə yükü gətirir, uzunmüddətli qeyri-sabitlik isə dövlətlərin iqtisadi və sosial siyasətinə təzyiq göstərir. Beynəlxalq təhlükəsizliyin qiymətləndirilməsi zamanı məhz bu nəticələr də nəzərə alınmalıdır. Geosiyasi rəqabətin uğuru yalnız hərbi və diplomatik üstünlüklə yox, onun mülki əhali və dünya iqtisadiyyatı üçün yaratdığı nəticələrlə də ölçülməlidir.

Noticə etibarilə Hörmüz boğazı ətrafındakı böhran dünya üçün bir neçə mühüm dərs ortaya qoyur. Birincisi, strateji dəniz yollarından həddindən artıq asılılıq global iqtisadiyyatın zəif nöqtəsidir. İkincisi, hərbi güc dəniz nəqliyyatının fasiləsizliyini təmin etmək üçün vacib olsa da, davamlı siyasi razılaşmanı əvəz edə bilməz. Üçüncüsü, enerji təhlükəsizliyi hasilat, nəqliyyat, sigorta, diplomatiya və sosial müdafiə siyasətinin birgə nəzərdən keçirilməsini tələb edir. Dördüncüsü, regional münafişələrin nəticələri onların coğrafi sərhədlərindən çox-çox kənara çıxır. Dünyanın qarşısında duran əsas sual artıq yalnız Hörmüz boğazının açıq qalıb-qalmayacağı deyil. Əsas məsələ beynəlxalq ictimaiyyətin belə strateji marşrutların təhlükəsizliyini bir dövlətin siyasi iradəsindən və ya ayrı-ayrı hərbi əməliyyatların nəticəsindən daha az asılı edən sistem qurmağa qadir olub-olmamasıdır. Bunun üçün etibarlı diplomatik mexanizmlər, beynəlxalq hüquqa hörmət, alternativ enerji və nəqliyyat marşrutları, risklərin bölüşdürülməsi və mülki gəmiçiliyin qorunması üzrə koordinasiya tələb olunur. Əks halda Hörmüz boğazında yaranan hər yeni gərginlik dünya iqtisadiyyatına eyni sualı yenidən ünvanlayacaq: global ticarət həqiqətən dayanıqlıdır, yoxsa onun sabitliyi bir neçə kilometr enində olan strateji su yolunun təhlükəsizliyindən asılıdır?

Karamat Qanbarov, Beynəlxalq hüquq üzrə ekspert

Azad Mirzəcanzadə haqqında düşündükdə və onun keçdiyi yola nəzər saldıqda gözümdə önündə ilk növbədə universal zəka sahibi, elmi maraqları hər şeydən üstün tutan görkəmli alim, zəngin təfəkkürə malik fitri istedad, ön müəkkəb fikirləri belə hər kəsin başa düşəcəyi tərzdə şərh edə bilən mahir pedaqoq və digər qeyri-adi fenomenal xüsusiyyətləri ilə seçilən unikal bir şəxsiyyət canlanır.

Azad müəllim bizim yaxın keçmişimizdir, onun bu gün anadan olmasının 95-ci ildönümüdürsə, ancaq anım günü də çox uzaqda deyil. 78 il ömür sürmüş bu böyük şəxsiyyət indiki orta və yaşlı nəslin çoxunun yaddaşındadır. Yaşadığı dövrdə əldə etdiyi misilsiz uğurlar nəticəsində o, öz adını Azərbaycanın elm tarixinə, bu tarixi salnamədə yer alan görkəmli şəxsiyyətlər sırasına iri həftələr yazdıra bilmişdir.

Azərbaycan elminin inkişafında mühüm xidmətləri olan Azad Mirzəcanzadə ölkəmizdə və onun hüduqlarından kənarda təbii qüvvələr və neft-mədən işləri sahəsində qiymətli tədqiqatları ilə böyük şöhrət qazanmışdır. Neftin çıxarılmasında texnologiyaların proseslərinin mexanikası, riyazi-fiziki metodların neft sahəsində təbii qüvvə ilə bağlı problemlər onun tərəfindən fundamental elmin nəzəri məsələləri səviyyəsində araşdırılmış və öz həllini tapmışdır.

Alimin neft və qaz-kondensat yataqlarının məmənisməsi və istismarının əsasları na həsr olunmuş tədqiqatlarında neft sənayesinin qazma, istehsal və neft məşinayırması kimi sahələrinin aktual problemləri həll edilərək aradan qaldırılmışdır. 500-ə yaxın elmi əsərin, 50-dən artıq ixtira və patentin müəllifi olan Azad Mirzəcanzadə özünün elmi fəaliyyətinə neft və qaz çıxarılması proseslərinin optimallaşdırılmasına xüsusi diqqət yetirmişdir. Dəniz neft yataqlarının işlənməsinin dinamik metodlarının hazırlanması və təbii edilməsi tanınmış alimin başlıca elmi nailiyyətləri sırasındadır. Yaratıcılığının son dövründə onun tədqiqatlarının əsas elmi istiqamətlərini neft-qaz yataqlarının sinergetik analizi və yeni nanotexnologiyaların yadrlılması təşkil edirdi.

Azad Mirzəcanzadə ümumittifaq miqyasında ildə bir dəfə, bəzən isə iki dəfə keçmiş SSRİ-nin müxtəlif regionlarında neft-qazçıxarma proseslərinin global problemlərinin həllinə yönəlməli konfrans və seminarlar təşkil edirdi. Moskva, Kiyev, İvanofrankovsk, Kuybışev(Samara), Irkutsk, Uxta, Alma-Ata, Daşkənd, Aşqabad, Krasnovodsk, Kazan, Ufa, Bakı və s. şəhərlərdə keçirilən elmi-praktiki konfrans-seminarlarda qazma, işlənmə, istismar və neql məsələlərinin aktual problemləri gündəmə çıxarılır, müzakirə edilir və öz həllini tapır. Bu da ölkə iqtisadiyyatının inkişafına böyük təkan verirdi.

Azad Mirzəcanzadə eyni işi Azərbaycanın neftçıxarma idarələrində səyyar konfrans-seminarlar təşkil etməklə həyata keçirirdi. Neft Dağları, 28 May, Qum adası, N. Nərimanov adına, o cümlədən quruda yerləşən neftqazçıxarma idarələrində dəfələrlə keçirilən elmi-praktiki konfrans-seminarlarda bilavasitə özü iştirak edir, neftçiləri maraqlandıran məsələlərin həllinə nail olurdu.

Azad Mirzəcanzadə öz elm sahəsi üzrə yeganə azərbaycanlı idi ki, onu Moskvaya dəvət edərək Ümumittifaq Elmi-Tədqiqat Neftqaz Layihə İnstitutunda işlə təmin etmiş, SSRİ-də neftqaz sahəsi üzrə elmi kadr-

missiya Azərbaycandan cəmi bir neçə dahi insana nəşib olmuşdu. Onların sayı çox məhduddur və onları barmaqla saymaq olar: Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Siyasi Bürosunun üzvü, SSRİ-i Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini Ulu Öndər Heydər Əliyev, SSRİ-i Qaz sənayesi Naziri Sabit Orucov, Kosmonavtika sahəsi üzrə professor Kərim Kərimov, bəstəkar Qara Qarayev, Qərbi Sibir neftqaz yataqlarını kəşf etmiş və açmış, SSRİ-i Geologiya Nazirinin birinci müavini Fərman Salmanov... Əlbəttə, bu insanları, Azad Mirzəcanzadə də daxil olmaqla "seçilmişlər" adlandırmaq olar və onlar Azərbaycanı ümumittifaq və dünya miqyasında tanıdan nadir şəxsiyyətlər idi.

Azad Mirzəcanzadənin bir çox dərslək kitabları və fundamental elmi-tədqiqat işlərinə özində əks etdirən monoqrafiyaları çap olunmuşdur. Onlardan iki cildlik "Neft və qaz yataqlarının işlənməsi və istismarı", "Neftqazmada özlü elastik və özlü mayelərin hidrodinamikasının məsələləri", "Fiziki proseslər mexanikası", "Özlü elastik mühitlərin qeyri stasionar hərəkəti", "Dəniz yataqlarının işlənməsi fragmentləri", "Neft-qaz layının fizikası", "Qazçıxarma texnologiyalarının əsasları" və s. göstərmək olar.

Lakin akademik Azad Mirzəcanzadənin maraq dairəsi yalnız elmi əsərlər və monoqrafiyalar yazmaqla məhduddlaşmırdı. O, görkəmli mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin əsərlərini, təsviri sənət və musiqi nümunələrini yüksək peşəkarlıqla təhlil edir, onların barəsində orijinal fikirlər söyləyirdi. Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənətinə, o cümlədən doğma xalqının musiqisinə qəlbən sevir və sevdirirdi. Dahi Üzeyir Hacıbəyli onun ən sevdiyi bəstəkar idi. Azad müəllim qeyd edirdi ki, "elm və incəsənət ayrılmazdır, elm aqlın, incəsənət isə hissələrin yaddasıdır". Onun "XXI əsrə gedən yol", "İncəsənətdə modellər", "Informasiya nəzəriyyəsi və musiqi", "Simmetriya və incəsənət", "Çoxmillətli sovet musiqisinin fəxri" və s. kimi kitab və məqalələri də məhz alim zəkasi və hissələrinin sintezindən yaranmışdır.

Ümumiyyətlə, bu böyük alimin elmi irsinə dünyanın nüfuzlu jurnallarında çap olunmuş 500-ə yaxın elmi məqalə, 100-dən çox monoqrafiya, dərslək, dərslər vəsaiti, 50 ixtira və elmi kütləvi əsərlər daxildir.

Lakin onun bir kitabını xüsusi qeyd etmək lazımdır. 1986-cı ildə çap etdirdiyi "İxtisasa giriş" kitabı təkə neftçıxarma sahəsində deyil, bütün digər ixtisaslar üzrə də ən mükəmməl vəsait hesab edilə bilər. Elmi-populyar səpkidə Azərbaycan və rus dillərində çap olunmuş bu kitabda elmin müxtəlif sahələrinin inteqrasiyası problemlərinə, o cümlədən dəqiq və humanitar elmlərin qarşılıqlı əlaqəsi məsələlərinə toxunulur, kitab Azad müəllimin pedaqoqluğunu, elmə baxışını, ətraf mühitə münasibətini, müasir dünyanın inkişaf dinamikasının təhlilini, həyat haqqında düşüncələrini - ümumiyyətlə fəlsəfi dünyagörüşünü özündə ehtiva edir. Hikmət dolu bu kitabı oxumağa başlayanda ondan ayrılmaq çox çətin olur, bu kitab müasir dünyanın rəngarəng çalarlarını görmək və dərk etmək baxımından əsl yörməncə mənbəyidir. Təsədüfi deyildir ki, "Qanun" nəşriyyatı bu kitabla olan yüksək tələbatı nəzərə alaraq "ən çox oxarılan kitab" seriyasından onu təkrar çap etmişdir.

Azad Mirzəcanzadə pedaqoji fəaliyyətə 1944-cü ildə Bakı şəhərində 44 nömrəli orta

Məşhur alim, görkəmli pedaqoq - Azad Mirzəcanzadə

Texnika üzrə elmlər doktoru, əməkdar müəllim Hacı Hacısoyun ölümündən əvvəl (iyul, 2026-cı il) akademik Azad Mirzəcanzadə haqqında qələmə aldığı xatirələrini təqdim edirik:

ların yetişdirilməsi üçün xüsusi şərait yaratmışdılar. Bu

məktəbdə müəllimlik etməklə başlamışdır. Təsəvvür edin, o, oxuduğu məktəbdə paralel olaraq həm də dərslər deyirdi! Bu nadir hadisə həyata yenidən qədəm qoyan az yaşlı bir gəncin fitri istedadına malik olmasından xəbər verirdi. Sonra isə pedaqoji fəaliyyətini ömrünün sonuna kimi, bitirdiyi Azərbaycan Sənaye İnstitutunda - hazırkı Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye universitetində davam etdirmişdir.

Pedagoji fəaliyyətinin tərkib hissəsi kimi, onun təşəbbüsü və bilavasitə rəhbərliyi ilə keçən əsrin 80-ci illərində Neft və Kimya İnstitutu - yəni hazırkı Dövlət Neft və Sənaye Universiteti Azərbaycanın Quba, Lənkəran və Qazax bölgələrində orta məktəb şagirdləri arasında riyaziyyat, fizika və kimya fənnləri üzrə olimpiadalar təşkil edilmişdir. Burada yeganə məqsəd istedadlı şagirdləri seçib ali məktəblərə cəlb etməkdən ibarət idi.

Azad müəllimin bu mükəmməl ideyasının sonu Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra onun tərəfindən məşhur Bakı Texniki-humanitar Liseyinin yaradılması ilə nəticələnməmişdir. Bu Lisey hazırda uğurla fəaliyyət göstərir, Liseyə seçilərək məhz istedadlı şagirdlər qəbul olunur. Onun məzunlarının böyük əksəriyyəti Respublikamızın və dünyanın müxtəlif ali məktəblərində təhsillərini davam etdirir, sonra isə ölkəmizin hərtərəfli inkişafı üçün mühüm faydalı işlər görürlər.

Azad Mirzəcanzadənin fəaliyyətinə nəzər saldıqda aydın görmək olur ki, milli kadrların yetişməsində onun müstəsna rolu vardır. O, yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması üçün böyük qüvvə sərf etmiş, Azərbaycan Respublikası iqtisadiyyatının dinamik inkişafı üçün güclü elmi potensialın yaradılmasında yaxından iştirak etmişdir.

Azad müəllim keçən əsrin 60-cı illərində artıq elmlər doktoru, professor, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının haqqı üzvü idi. O vaxta qədər olan müddətdə Azərbaycanda neftçıxarma sahəsində elm və təhsilin vəziyyətinə nəzər saldıqda məlum olur ki, bu sahədə elmlə məşğul olanların böyük əksəriyyəti əcnəbilərdən və onların əcnəbi dilində buraxdığı elmi monoqrafiyalardan ibarətdir. Yalnız bu illərdən başlayaraq Azad müəllimin məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində milli kadrların hazırlanması prosesi həyata keçirilmiş və qısa müddət ərzində bir çox istedadlı azərbaycanlı gənclər elmlər namizədi və elmlər doktoru adına layiq görülərək Respublikamızın müxtəlif elm və təhsil ocaqlarında yer almışlar. Məhz həmin illərdə neft-mədən fakültəsində oxuyan tələbələr üçün ilk dəfə Azad müəllimin rəhbərliyi altında "Neft yataqlarının işlənməsi və istismarı" adlı iki cildlik dərslək çapdan çıxmış və istifadəyə verilmişdir.

Azad müəllimin çox orijinal elmi kadr yetişdirmək üsulu var idi. O, birinci, ikinci kurslarda dərslər dediyi (leksiya oxuduğu) qruplarda istedadlı tələbələrli müəyyən edir, sonra onları kafedranın laboratoriyalarında aparılan elmi-tədqiqat işlərinə cəlb edir, tələbə elmi cəmiyyətinin xətti ilə onların seminar və konfranslarda elmi məruzələrlə çıxışını təmin edir, beləliklə də onlarda elmi həvəs yaradır. İstedadlı tələbə təhsilini başa vurduqda artıq bir neçə elmi məqalənin müəllifi olurdu. Həmin tələbələrin əksəriyyəti kafedrada saxlanılır, sonra aspiranturaya daxil olaraq öz gələcək tələflərini elmə və təhsilə bağlayırdılar.

Eyni zamanda, Azad müəllim dərslər demədikləri, lakin ona müraciət edən digər gəncləri və insanları da şəxsi ünsiyyət za-

manı özünəməxsus testlərlə yoxlamadan keçirir və onların haqqında qərar qəbul edirdi.

Akademik Azad Mirzəcanzadə elmi fəaliyyəti ərzində 100-dən çox elmlər doktoru, 400-ə qədər elmlər namizədi yetişdirmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, həm də yetişdirdiyi alimlər yalnız Azərbaycan vətəndaşları olmayıblar, onun yetimlərinin təmsil olunduğu ölkələrin coğrafiyası çox genişdir - Rusiya Federasiyası başda olmaqla postsovet ölkələri, Avropa, Yaxın və Uzaq Şərq ölkələri. Azad müəllimin rəhbərliyi ilə yalnız Başqırdıstanda 34 nəfər elmlər namizədi, 18 nəfər elmlər doktoru hazırlanmışdır. Başqırdıstan dövlət Universitetində Azad müəllimə xüsusi kabinet ayırmışdılar və o, vaxtaşırı Ufaya səfər edərək yerli müəllim-professor heyətinə elmi məsləhət və tövsiyələr verirdi.

Yuxarıda qeyd olunan göstəricilər məsləhətin görünən rəsmi tərəfidir. Görünməyən tərəfi isə ondan ibarətdir ki, bu dahi alim yüzlərlə iddiaçılara qeyri rəsmi rəhbərlik etmiş, onların elmi işlərinin uğurla başa çatmasına başlıca rol oynamışdır.

Azad müəllim həyatının mənası hesab etdiyi əsas amalı belə formalaşdırmışdı - o deyirdi: "Mənim ən böyük arzum budur ki, Azərbaycan öz intellekti ilə dünya bazarına çıxсын!" və bütün yaradıcı ömrünü də bu amalın həyata keçməsinə sərf etmişdir.

SSRİ dövründə qabaqcıl ali təhsil ocaqları təhsillə yanaşı, əlavə gəlir əldə etmək və eyni zamanda istehsalatda mövcud problemləri həll etmək məqsədilə təsərrüfat hesablı işlər görürdülər. Müqavilələr əsasında həyata keçirilən belə işlərin həcminə görə Azad Mirzəcanzadənin rəhbərlik etdiyi "Neft və qaz yataqlarının işlənməsi və istismarı" kafedrası AzNK-də, İnstitut isə Respublikada ən öncül yerlərdən birini tuturdu. Bu yüksək göstəricilərin əldə olunması isə məhz Azad müəllimin yüksək intellekti nəticəsində baş tuturdu. Kafedra demək olar ki, ümumittifaq miqyasında əksəriyyət neftqazçıxarma bölgələri ilə qarşılıqlı əlaqədə praktiki işlər görürdü.

Azad Mirzəcanzadənin bizə yadigar qoyub getdiyi yaradıcılıq ideyasının məhsulundan biri də Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti) nəzdində yaradıldığı, neft sənayesinin bütün global problemlərinin həllinə yönələn "Neftin, qazın geotexnologiyası problemləri və kimya" Elmi-Tədqiqat İnstitutudur. Bu elmi-tədqiqat ocağının yaradılmasının məqsədi neft sənayesinin problemlərinin həlli ilə yanaşı, eyni zamanda elmlə təhsilin vəhdətini yaratmaq, ali təhsil müəssisələrində çalışan müəllim-professor heyətinin elmlə məhsuldar məşğul olmasını təmin etməkdən ibarətdir.ETI-də hazırda 200-ə yaxın əməkdaş və 10 problem laboratoriyası fəaliyyət göstərir. Bu laboratoriyalarda aparılan tədqiqat işləri neftçıxarmasının müxtəlif aspektlərini - kəşfiyyatdan tutmuş, qazma, neftin çıxarılmasını, onun nəqli ilə bağlı yeni texnologiyaların işlənməsi kimi məsələləri əhatə edir ki, bu da 10 yeni elmi istiqamət deməkdir. Bu işlərin uğurla həyata keçirilməsi üçün elmi-tədqiqat işlərinin yerinə yetirilməsi prosesinə universitetin müəllim-

lim-professor heyəti ilə yanaşı, magistr pilləsinin tələbələri də cəlb edilmişlər.

SSRİ dağıldıqdan sonra Azad müəllimin Rusiya vətəndaşlığını qəbul edib Moskvada qalmaq şansı var idi. Lakin o, gələcək taleyini Azərbaycanla bağladı və həyatının mənasını doğma vətəninə xidmətdə gördü. Bununla yanaşı, ömrünün axırına kimi Moskvada Ümumittifaq Elmi-Tədqiqat Neft İnstitutunda şöbə müdiri kimi öz işini davam etdirmişdir.

Vətəninə və xalqını çox sevirdi. Xalqımızın adət və ənənələrini digər xalqların ənənələri ilə müqayisə edər, öz adət və ənənələrimizə üstünlük verərdi.

Özü işgüzar olduğundan insanların potensialını onların iş qabiliyyəti ilə ölçürdü. Bu barədə onun öz ölçü vahidi var idi: "Bir insanın bacarığını yoxlamaq istəyirsənsə ona iş tapşır, həmin işi nə dərəcədə yerinə yetirəcəksə onun qabiliyyəti də o qədərdir" - deyirdi. İnsanları yoxlayır, bacarığını müəyyən edir, adətən hər kəsə qabiliyyətinə görə tapşırırdı.

Bu fədakar elm fədasısının ən böyük arzularından biri də, özünün dediyi kimi - "Özümdən sonra yolu davam etdirən, mənədən çox bilən, öz işini seven professionalar yetişdirməkdən ibarətdir". Əlbəttə, Azad müəllimin yaratdığı və bu gün də davam edən MƏKTƏB ona bu sözləri deməyə əsas verirdi.

Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra 1992-2001-ci illərdə Azad müəllim Azərbaycan Ali Attestasiya Komissiyasının sədri olmuş və Dövlət Elm və Texnika Komitəsinə rəhbərlik etmişdir. İki bir-birini tamamlayan bu yüksək vəzifələri şəərəflə icra etmiş, Azərbaycanda elmin inkişafı üçün möhkəm zəmin yaratmışdır. Azad Mirzəcanzadənin kifayət qədər fəxri adları və mükafatları vardır: Azərbaycan SSR Əməkdar elm və texnika xadimi; SSRİ-nin Fəxri nəfəsi; SSRİ EA-nın Qubkin adına mükafatı; SSRİ Qaz sənayesinin Fəxri işçisi; Azərbaycan SSR Dövlət mükafatı laureatı; 2 dəfə "Qırmızı əmək bayrağı" ordeni; Azərbaycan Respublikasının "İstiqlal" ordeni.

Azad müəllimin adını əbədiləşdirmək məqsədilə Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasında "Akademik Azad Mirzəcanzadə beynəlxalq gülmüş medalı" və Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində "Azad Mirzəcanzadə adına təqaüd" təsis edilmişdir.

Azad Mirzəcanzadəni "İstiqlal" ordeni ilə Ulu Öndər Heydər Əliyev təltif etmiş və onun 75 illik ulyayle tədrirində şəxsin özü təqdim etmişdir. Təqdimat mərasimindəki təbrikində Heydər Əliyev Azad müəllimin elmi fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək aşağıdakı fikirləri söyləmişdir: "Dünyanın bir çox dillərində çap olunmuş əsərləriniz və nüfuzlu beynəlxalq konfranslardakı çıxışlarınızla, Siz Azərbaycan elmini ləyaqətlə təmsil etmisiniz. Respublikamız və çoxsaylı xarici ölkələr üçün hazırladığınız kadrlar haqlı olaraq fəxr edirlər ki, Sizin tələbələrinizdirlər".

Bəli, bu gün biz hamımız Azad müəllimlə fəxr edirik! Bütün Azərbaycan xalqı yetişdirdiyi dünyaca məşhur oğlu ilə fəxr edirik!

Texnika üzrə elmlər doktoru, əməkdar müəllim Hacı Hacısoy

İsraildə seçkilər... Heç bir partiya hökumət qura bilmir

Oktyabrın 27-də İsrailin 26-cı Knesset-nə (parlamentinə) seçkilər keçirilib. Bu, HƏMAS-ın 7 oktyabr 2023-cü ildəki hücumundan bəri ölkədə keçirilən ilk parlament seçkiləridir. Xarici medianın məlumatına görə, siyasi mütəxəssislər bu seçkini İsrailin gələcək siyasi və sosial istiqamətini müəyyən etmək üçün keçirilən səsvermə kimi görür. Qeyd edək ki, ölkədə yeddi milyon yarımlıq səsvermə hüququna malik vətəndaş var. Seçkilər partiya siyahıları əsasında keçirilir və iştirak etmək üçün 30-dan çox partiya qeydiyyatdan keçmişdi. Bu partiyaların nümayəndələri Knessetdə 120 yer uğrunda mübarizə aparıblar. Müşahidəçilərə də əvvəlcədən müəyyənləşdirdikləri kimi əsas mübarizə Baş nazir Benyamin Netanyahu-nun sağçı Likud partiyası ilə İsrail

Müdfəə Qüvvələrinin keçmiş qəragah rəisi Qadi Eyzenkotun rəhbərlik etdiyi müxalif Yaşar partiyası arasında gedib. Seçkidən əvvəl keçirilən sorğuların nəticələrinə görə, heç bir blokun hökumət qurmaq üçün səsələrin əksəriyyətini qazana bilməyəcəyi proqnozlaşdırılırdı. Belə bir vəziyyətdə isə qarşı tərəflərdən hakim koalisiya yaratmaq və ya hətta azlıq hökumətinin hakimiyyətə gəlməsi belə mümkündür. Partiyaların səs bəyri 3,25 faizdir.

Knesset seçkiləri gücləndirilmiş təhlükəsizlik tədbirləri altında baş tutub. İsrail mediasının məlumatına görə, səsvermə zamanı ümumilikdə 20.000 polis əməkdaşı, Sərhəd Polisi əməkdaşı və könüllü əsası işləyib.

Siyasi təhlilçilərin fikrincə, yeni hakim koalisiyanı kimin formalaşdıracağı partiyaların parlamentdə neçə yer qazanacağına əsaslanan mürəkkəb və ehtimal ki, uzun danışıqlardan asılı olacaq. Qeyd edək ki, hakimiyyəti formalaşdırmaq

giya, sonra isə politologiya təhsili alıb, siyasətə qoşulub, 2019-cu ildə Knessetə seçilib və Ərəb Partiyalarının Birgə Siyahısının üzvü olub. 2021-ci ildə Abbasın rəhbərlik etdiyi Raam ayrıca seçkilərdə iştirak

onlarla əməkdaşlığa getmək niyyətində görünür. Çərşənbə günü axşam saatlarında İsrail Mərkəzi Seçki Komissiyası bülletenlərin 89,8 faizinin hesablandığını bildirib: "Qoşa zərfdə səsələr" adlanan, yəni uzaqdan göndərilən bülletenlər hələ də işlənməyib. Onların yaxın bir neçə gün ərzində ümumi səsələrə əlavə olunacağı gözlənilir".

Qeyd edək ki, İsraildə uzaqdan səsvermə yalnız müstəsna hallarda mümkündür: bu, xaricdə işləyən diplomatlara, eləcə də məhsularda, tibb işçilərinə və xroniki xəstəlikləri olan insanlara aiddir. Bu formada

250 ilin siyasətçisi, yoxsa mərakeşli yəhudi?

üçün Knessetdəki 120 yerin minimum 61-i qazanılmalıdır. Xatırladaq ki, Baş nazir Netanyahu-nun Likud partiyasının rəhbərlik etdiyi hakim koalisiya parlamentdəki yerlərinin əksəriyyətini itirib. 2022-ci il seçkilərindən sonra koalisiya 64 yerə sahib idi (sonradan bu rəqəm 68-ə qədər artırıldı). Hazırkı yer sayı təxminən 15 faiz itki deməkdir. Vərgülənməli də ki, hazırkı Baş nazir Netanyahu İsrail tarixinin son 250 illik tarixinin ən populyar siyasətçisi sayılır. Netanyahu-nun rəqibi, müxalifət blokunun lideri və İsrail

səs verənlərin əksəriyyəti hərbiçiləridir. MSK-nın hesablamalarına görə, buiki seçkilərdə 430-480 min bülleten uzaqdan atılıb. Həmin səsələrin hesablanması cümə axşamı axşam başa çatdırılması planlaşdırılır.

Son məlumatlara görə, Netanyahu-nun Likud partiyası 53 yer (o cümlədən onun Likud partiyası üçün 26 yer), müxalifət bloku isə 48 yer əldə edib. Vərgüləndiyi kimi, iki ərəb partiyası tarixdə ən yaxşı nəticəni göstərüb: 19 yer əldə edə bilib. Bütün səsələrin hesablanması 30 oktyabr cümə günü-nə qədər davam edəcəyi gözlənilir. Rəsmi nəticələr seçkilərdən bir həftə sonra - noyabrın 4-də açıqlanacaq.

İsrail tarixində ilk imza atan ərəb partiyası...

Seçkiləri müşahidə edən siyasi təhlilçilər nəticələrlə bağlı bir sıra ehtimallar irəli sürürlər. Belə ki, Netanyahu, Eisenkot və digər mərkəz-sağ qüvvələrin partiyalarından ibarət "milli birlik hökuməti" qurula bilər. Burada ifrat sağçı, dini və mütləq ərəb partiyaları bu birlikdən kənarda qalır. Digər bir ehtimal isə Eyzen-

kotun blokunun ərəb partiyalarının dəstəyi ilə yaradılan "azlıq hökuməti" nə çevriləməsidir.

Qeyd edək ki, bu prosesdə iştirak edən ərəb partiyaları da birincisi deyil. Mənsur Abbasın rəhbərlik etdiyi Raam partiyası daha loyallı sayılır. 52 yaşlı Abbas İsrailin şimalında anadan olub, stomatolo-

rak edərək sonradan Bennett-Lapid koalisiya hökumətinə qoşulub - bu da İsrail tarixində ərəb partiyası üçün bir ilk olub. O, İsraili yəhudi dövləti kimi tanıyır, HƏMAS-ın hücumunu pisləyir, İsrailin ərəb

vətəndaşları ilə "sülhə körpü" mövqeyində danışıq və Fələstin dövlətinin tanınmasını müdafiə edir.

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955,
0552004544
“Azərmatbuatyayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Spark Press” MMC - 0503548555
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

1 illik abunə - 158,40 AZN
6 aylıq abunə - 79,20 AZN

Rəqəmlər təhlükənin miqyasını göstərir

ÜST-nın 23 oktyabr 2026-cı il tarixli məlumatına görə, oktyabrın 20-dək Konqo Demokratik Respublikasında 9 704 təsdiqlənmiş yoluxma və 4 687 ölüm qeydə alınıb. Oktyabrın 24-dək olan məlumatları

əks etdirən ABŞ Xəstəliklərə Nəzarət və Profilaktika Mərkəzinin (CDC) hesabatında isə Konqoda təsdiqlənmiş yoluxmaların sayı 9 964-ə çatıb. Bu göstəricilər epidemiyanın

Ebola sərhəd tanımır...

Sürətlə yayılan virus nə qədər təhlükəlidir?

Adi grip kimi hesab etdiyimiz halsızlıq, baş ağrısı və hərarət bəzi hallarda daha ağır infeksiyanın ilk əlamətləri ola bilər. Ebola virusu da məhz belə başlanğıc əlamətlərlə özünü göstərə bilən, lakin qısa müddətdə həyatı təhlükə yaradan infeksiyalardan biridir. Hazırda bu virusla bağlı narahatlığı artıran əsas məqam tək-

cə xəstəliyin ağır nəticələri deyil, onun yeni ərazilərdə aşkarlanması və yoluxma zəncirinin vaxtında müəyyənləşdirilməsində yaranan çətinliklərdir.

Bu ay Afrikada Ebola ilə bağlı vəziyyət yenidən beynəlxalq diqqət mərkəzindədir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) məlumatlarına

əsasən, may ayında Konqo Demokratik Respublikasında başlayan BUNDİBUQYO ştammi ölkə daxilində geniş yayılıb, sonradan Keniya və Nigeriyada da yoluxma halları qeydə alınıb. Xəstəliyin bir neçə ölkədə aşkarlanması epidemioloji nəzarətin gücləndirilməsini və sərhədlərə əməkdaşlığın əhəmiyyətini daha da artırıb.

Hansı ölkələrdə yoluxma qeydə alınıb?

Hazırkı epidemiya ilə bağlı xəbərlərdə əsas diqqət üç ölkəyə yönəlib: Konqo Demokratik Respublikası, Keniya və Nigeriya. Uqanda da bu epidemiya ilə əlaqəli yoluxma hallarının qeydə alındığı ölkələrdəndir, lakin orada epidemiya avqustun 26-da başa çatmış elan edilib.

vasitəsilə təmasdır. Xəstəyə qulluq zamanı qoruyucu vasitələrdən istifadə edilməməsi, tibbi prosedurların təhlükəsizlik qaydalarına uyğun aparılması və meyitlərlə ehtiyatsız davranılması yoluxma riskini artırır.

İlk yoluxmanın heyvanlardan insana keçməsi də mümkündür. ÜST meyvə yarasalarını virusun mümkün təbii rezervuarlarından biri hesab edir. Yoluxmuş vəhşi heyvanların qanı, toxumaları və digər bioloji mayeləri ilə təmas insan üçün təhlükə yarada bilər.

cudluğu ölkədə epidemiyanın başlanacağı demək deyil. Hazırkı vəziyyəti qiymətləndirərkən iki məsələni fərqləndirmək lazımdır: virusun ölkəyə gətirilməsi ehtimalı və onun ölkə daxilində geniş yayılması ehtimalı. Epidemiya bölgəsindən gələn yoluxmuş şəxsin aşkar edilməsi ilə yerli əhali arasında davamlı yoluxma zəncirinin yaranması eyni hadisə deyil.

Azərbaycan üçün əsas yanaşma beynəlxalq epidemioloji məlumatların izlənilməsi, zərurət yaranıqda sərhəd-keçid məntəqələrində müvafiq səhiyyə tədbirlərinin görülməsi, şübhəli halların vaxtında müəyyən edilməsi və tibb müəssisələrinin hazırlığının təmin olunmasıdır. Riskli bölgələrə səfər etmiş şəxslər öz səhhətlərində dəyişiklik müşahidə etdikdə bunu gizlətməməli, həkimə səfər tarixçələri və mümkün təması barədə məlumat verməlidirlər”.

dəfn qaydalarına əməl olunması əsas tədbirlər hesab edilir.

Virusun yayılmasını yalnız sərhədləri bağlamaqla dayandırmaq mümkün deyil. Əsas məsələ yoluxmuş şəxslərin tez müəyyən edilməsi, diaqnostikanın olçatan olması, tibbi müəssisələrdə infeksiyaya nəzarət qaydalarının gücləndirilməsi və əhalinin etibarlı məlumatlarla təmin edilməsidir”.

Yeganə BAYRAMOVA

Ebola adi gripdən nə ilə fərqlənir?

Ebolanın təhlükəli xüsusiyyətlərindən biri xəstəliyin ilk əlamətlərinin başqa infeksiyalara bənzəməsidir. Qəfil başlayan hərarət, güclü halsızlıq, əzələ ağrıları, baş ağrısı və boğaz ağrısı ilkin simptomlar arasında yer alır. Sonrakı mərhələlərdə qusma, ishal, qarın ağrısı, səpikilər, orqanların fəaliyyətinin pozulması və bəzi hallarda daxili və ya xarici qanaxmalar meydana çıxa bilər.

İnkubasiya dövrü, yəni virusa yoluxma ilə əlamətlərin yaranması arasındakı müddət, adətən 2-21 gün təşkil edir. İnsan xəstəliyin əlamətləri

ləri meydana çıxana qədər yoluxdurucu hesab edilmir. Bununla belə, ilkin simptomlar qeyri-spesifik olduğundan Ebolanı yalnız klinik əlamətlərə əsasən müəyyənləşdirmək mümkün deyil. Dəqiq diaqnoz üçün laborator müayinə tələb olunur.

Xəstəliyin ağır keçməsi və ölüm riski onun yaratdığı əsas təhlükələrdəndir. ÜST-nın məlumatına görə, əvvəlki Ebola epidemiya-

larında ölüm göstəricisi virusun növündən, epidemiyanın şəraitindən və göstərilən tibbi yardımın vaxtında olub-olmamasından asılı olaraq 25-90 faiz arasında dəyişib. Hazırkı epidemiyaya səbəb olan BUNDİBUQYO virusu ilə bağlı əvvəlki epidemiyalarda da yüksək ölüm göstəriciləri qeydə alınıb.

Kimlər risk altındadır?

Ebola hava-damcı yolu ilə yayılan adi mövsümi respirator viruslarla eyni mexanizmə malik deyil. Əsas yoluxma yolu xəstənin qanı və digər bədən mayeləri ilə birbaşa təmas, eləcə də həmin mayelərlə çirklənmiş əşyalar

Azərbaycan üçün təhlükə varmı?

Mövzu barədə “Yeni Azərbaycan”-a açıqlama verən infeksiyozist Mərdan Əliyev bildirib ki, coğrafi məsafə Azərbaycana Ebola virusunun daxil olmasını tam istisna etmir. Onun

sözlərinə görə, beynəlxalq hava nəqliyyatı və insanların ölkələr arasında hərəkəti yoluxucu xəstəliklərin bir ölkədən digərinə daşınması ehtimalını yaradır: “Bununla belə, riskin möv-

Müalicə və peyvənd məsələsi niyə mürəkkəbdir?

Ebola haqqında danışarkən bütün virus növlərini eyni hesab etmək düzgün deyil. Müxtəlif növlər üçün peyvənd və müalicə imkanları fərqlənir. Hazırkı epidemiyaya səbəb olan BUNDİBUQYO ştammina qarşı təsdiqlənmiş spesifik peyvənd və müalicə vasitəsi yoxdur. Buna görə də xəstələrə maye və elektrolit balansının bərpası, orqanların fəaliyyətinin dəstəklənməsi və yaranan ağırlaşmaların idarə olunması kimi tibbi tədbirlər göstərilir.

Bəzi digər Ebola viruslarına qarşı mövcud olan peyvəndlərin hazır-

kı epidemiyaya səbəb olan virusa qarşı təsirli olduğu avtomatik şəkildə qəbul edilməz. ÜST-nın mövqeyinə görə, Ebola virusuna qarşı lisenziyalasdırılmış Ervebo peyvəndinin BUNDİBUQYO ştammina qarşı effektivliyi insanlarda sübut edilməyib. Bu səbəbdən onun həmin virusa qarşı istifadəsi tədqiqat protokolu çərçivəsində nəzərdən keçirilir.

Panikaya yox, nəzarətə ehtiyac var...

M.Əliyev qeyd edib ki, hazırda Azərbaycanda bu epidemiya ilə əlaqəli təsdiqlənmiş yoluxma barədə məlumat müəyyən edilməyib. Lakin bu, ölkənin epidemioloji vəziyyətinə dair rəsmi qurumların ən son məlumatlarının ayrıca yoxlanılmasını əvəz etmir: “Əsas məsələ panikaya qapılmadan, lakin təhlükəni də kiçiltmədən qabaqçalıcı tədbirlər

rə hazır olmaqdır.

Yüksək hərarət və halsızlıq kimi əlamətlər təkbəsinə Ebola diaqnozu demək deyil. Bu simptomlar bir çox başqa xəstəliklərdə də müşahidə olunur. Ancaq şəxs epidemiya bölgəsində olubsa və ya xəstəlik təsdiqlənmiş şəxslə təmasda olubsa, yaranan əlamətlərə xüsusi diqqət yetirilməlidir”.

Çilidə yerləşən teleskopdan istifadə edən alimlər Plutonun ətrafında fırlanan buzlı cisim aşkar ediblər. Yeni kəşf edilən kosmik obyekt Günəş sistemimizin cırtdan planetlər siyahısına qoşula bilər. Tədqiqatçılar bildiriblər ki, “2026 ED138” adlı namizədin diametri təxminən 600 ilə 1500 km arasındadır və Günəşdən Yerə olan məsafədən təxminən 46 dəfə uzaqda fırlanır. Müqayisə üçün bildirilib ki, Pluton Günəşdən Yerə olan məsafədən orta hesabla təxminən 40 dəfə uzaqda yerləşir.

“Reuters” agentliyi xəbər verir ki, kosmik obyekt Çilinin mərkəzindəki Serro Paçon dağının zirvəsində yerləşən yeni “Vera C. Rubin” rəsədxanası vasitəsilə aşkar edilib. Teleskop ABŞ

Milli Elm Fondu və ABŞ Energetika Nazirliyinin birgə təşəbbüsüdür.

Obyektin cırtdan planet olduğunu təsdiqləmək üçün əlavə müşahidələr aparılmalıdır. Bu fakt təsdiqlənsə, “2026 ED138” səma cisimlərini təsnif edən global orqan olan Beynəlxalq Astronomiya Birliyi tərəfindən tanınan digər beş cırtdan planetə qoşulacaq. Bu siyahıya Neptundan kənarda orbitdə

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000, Üzeyir Hacıbəyli - 66
Telefonlar:
493-16-94
498-19-84

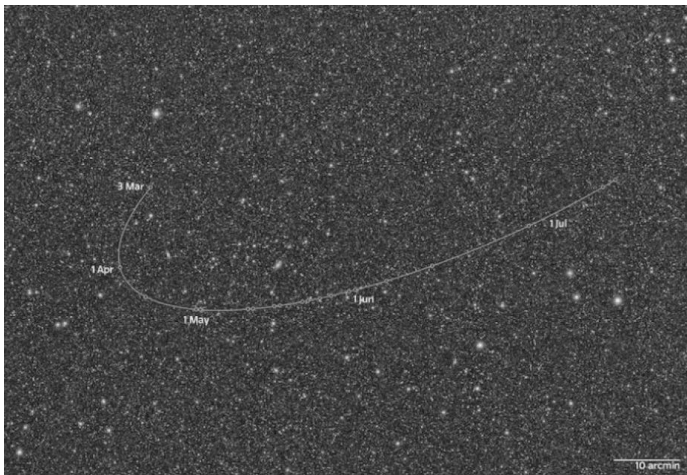
İndeks: 67100
Lisenzia: N-B-317
Tiraj: 4326
Sifariş: 1409
“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 3308001943900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayında nəşr olunur. Məsul nəvbətçi:

Yeganə Bayramova

Yeni cırtdan planet kəşf edilib

olan Pluton, Eris, Haumea və Makemake və Mars ilə Yupiter arasındakı əsas asteroid qurşağında yerləşən Serera daxildir.

Mövcud məlumatlara əsasən, “2026 ED138” ən böyük cırtdan planetlərdən biri olacaq.

Pluton uzun müddət Günəş sisteminin doqquzuncu və ən xarici planeti hesab olunurdu, lakin 2006-cı ildə Beynəlxalq Astronomiya Birliyi tərə-

fəndən cırtdan planet kimi yenidən təsnif edildi, çünki o, təşkilatın planetlə bağlı rəsmi tərifinə cavab vermirdi. Pluton və yeni cırtdan planet namizədi Günəş sisteminin müxtəlif buzlı cisimlərlə dolu soyuq bölgəsində yerləşir.

“2026 ED138”-in ölçüsü və tərkibi ilə bağlı hələ də suallar var. Cırtdan planet hesab edilmək üçün bir cismin öz cazibə qüvvəsinin onu dəyirmi formaya çəkməsi üçün kifayət qədər kütləsi olmalıdır. Yeni kəşf edilən göy cisminin bunun üçün kifayət qədər kütləsi var, lakin astronomlar qeyd edirlər ki, faktları dəqiqləşdirmək üçün daha çox müşahidəyə ehtiyac var.